

دانشگاه امام صادق

دبیرخانه شورای عالی
ترویج و توسعه فرهنگ ایثار و شهادت

دومین همایش ملی ایثار اجتماعی چکیده مقالات

۲۶ آذرماه ۱۳۹۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده مقالات دومین همایش ملی

ایشان اجتماعى

مسئول همایش: حجت الاسلام و المسلمین سید محمد علی شهیدی

معاون رئیس جمهور و دبیر شورای عالی ترویج و توسعه فرهنگ ایثار و شهادت

دبیر کمیته علمی: دکتر حسن شهرکی پور

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

جانشین دبیر علمی: دکتر محمد رضا برزویی

عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام

برگزار کنندگان

دانشگاه امام صادق علیه السلام

دبیرخانه شورای عالی ترویج و توسعه فرهنگ ایثار و شهادت

اعضای کمیته علمی همایش

دکتر حسن شهرکی پور

دانشیار و رئیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

دکتر محمدرضا برزویی

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام

دکتر سید مجید امامی

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام

دکتر خدیجه ابوالمعالی الحسینی

دانشیار و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

دکتر مالک میرهاشمی

دانشیار و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

عبدالحسین کلانتری

دانشیار و عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

دکتر محسن ردادی

استادیار و عضو هیأت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

دکتر سید محمد مهدی غمامی

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام

دکتر وحید یاوری

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام

دکتر محمد سلیمانی

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام

دکتر محمد عترت دوست (جانی پور)

استادیار و عضو هیأت علمی گروه معارف اسلامی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

فهرست مطالب

	مقدمه معاون رئیس جمهور
	و دبیر شورای عالی ترویج و توسعه فرهنگ ایثار و شهادت / ۱۳
	حجت الاسلام و المسلمین شهیدی
	بررسی ارتباط ایثار اجتماعی و شاخصه‌های سبک زندگی ایثارگرانه در آموزه‌های
۱۶	قرآن و معارف اسلامی.....
	مجتبی کریمی کلیمانی؛ حسن شهرکی پور
	اقتصاد سیاسی ایثار اجتماعی و امکان و امتناع آن در لیبرالیسم: بازاندیشی در دو
۱۷	نمونه ایرانی.....
	سید مجید امامی
۱۸	فضای مجازی و ایثار اجتماعی.....
	محمد رضا برزویی؛ علی زرودی
۱۹	سرمایه‌ی اجتماعی و ایثار: تحلیل در سطح شناختی.....
	محسن ردادی
۲۰	مفهوم کاوی «ایثار اجتماعی» در منابع حدیثی شیعه.....
	محمد عنتر دوست
۲۱	تبار شناسی ماده «تَرَّ»؛ تلاشی برای مفهوم کاوی واژه «ایثار».....
	محمد عنتر دوست
۲۲	مفهوم کاوی ایثار اجتماعی مبتنی بر منفعت عمومی.....
	سید محمد مهدی غمامی؛ علی جباری
۲۳	مطالعه نسبت تحلیل‌های مدرن اقتصادی با رفتارهای مبتنی بر ایثار.....
	محمد سلیمانی؛ محمد حسین بهمن پور خالصی
۲۴	نقش اجتماعی ایثار در رفع چالش آب و توسعه زندگی شهری در ایران.....
	علی احمدی

- تحلیل خردپذیری ایشار به حیوانات و از خودگذشتگی حیوانات نزد اندیشمندان
مسلمان تا پایان قرن هفتم..... ۲۵
محسن محسنی
- تجزیه و تحلیل تاثیر فرهنگ ایشار بر قدرت نرم و امنیت نرم جمهوری اسلامی ایران
جعفر حیدری؛ حسین مسعود نیا؛ سید غلامرضا دوازده امامی؛ محمود رضا قاضی رهبر
نقش موزه‌های شهدا در جریان سازی ارزش‌های دفاع مقدس و باز تولید مفهوم
ایشار با بهره مندی از پتانسیل نخبگان و هنر..... ۲۷
مریم ماهی
- ایشار یا استیثار؟ کدام یک در منابع فقهی ستوده شده اند؟..... ۲۸
میلاذ دهقانی؛ عباسعلی سلطانی؛ مرضیه فردوس دولتشانلو
- واکاوی نقش شبکه های اجتماعی ایشارگری در تقویت و ارتقاء سرمایه اجتماعی..... ۲۹
مرتضی معین
- تاثیر گفتمان ایشار بر تسریع روند ظهور آخرین منجی..... ۳۰
مصطفی حاجی حسنیلو
- بررسی اثرگذاری فرهنگ ایشار و شهادت بر تحقق سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه‌ی
اقتصادی..... ۳۱
امیر نبی زاده
- نقش ایشار اجتماعی در دفاع مقدس (مطالعه موردی: شهر بابل)..... ۳۲
علی حسین صادقی عالمی
- نقش ایشار اجتماعی در سبک زندگی ایرانی_اسلامی..... ۳۳
ناهید داوودی
- ایشار اجتماعی در آموزه های قرآن و معارف اسلامی..... ۳۴
مجید علی اکبری
- واکاوی مؤلفه های ایشار اجتماعی در آموزه های قرآنی و معارف اسلامی و تعیین
جایگاه آن ها در اسناد تحولی آموزش و پرورش ایران..... ۳۵
جواد آقا محمدی
- مبانی ایشار اجتماعی در اندیشه اسلامی معاصر؛ بازخوانی آرا علامه طباطبایی و
شهید مطهری..... ۳۶
سید جواد حسینی

- ۳۷ ..... واکاوی جایگاه ایثار اجتماعی در آموزه های قرآن و معارف اسلامی.....
محسن خزائی؛ حسین خزائی
- ۳۸ ..... نقش "ایثار اجتماعی" در شکل گیری امت واحده اسلامی در جهان اسلام.....
اعظم محمدی
- ۳۹ ..... ایثار اجتماعی؛ تحلیل روانشناختی.....
روح الله عباسی
- ..... رسانه و ایثار اجتماعی در ایران با رویکرد تاثیر رسانه های نوشتاری بر استمرار
فرهنگ ایثار و شهادت در قالب ایثار اجتماعی.....
۴۰ ..... غلامرضا یاوند عباسی
- ۴۱ ..... برخورد دو گانه اجتماع با ایثار و ایثارگر .....
محمد رضا یوسفی؛ فریبا طلا بخش
- ۴۲ ..... ایثار اجتماعی از منظر فرهنگی و اجتماعی.....
مژگان جاهدی
- ۴۳ ..... ماهیت و چیستی ایثار و شهادت و ارتباط آن باتوسعه.....
کامبیز فتح معماری
- ۴۴ ..... نقش ایثار اجتماعی در همگرایی افراد جامعه باتوجه به آموزه های قرآن و اسلام....
شهربانو شیرازی
- ۴۵ ..... بررسی شاخص های روانسنجی مقیاس های نگرش به کمک (HAS).....
مهدی اسماعیل نژاد؛ حسن عبدالله زاده
- ۴۶ ..... درآمدی بر پیوندهای ایثار و حقوق.....
جعفر صادق منش
- ۴۷ ..... دفاع مقدس و ایثار اجتماعی.....
نسیم یاری
- ..... چشم اندازی بر مولفه های تعالی و انحطاط فرهنگ ایثار و شهادت بارویکردی بر
آیات و روایات.....
۴۸ ..... فاطمه سلطان محمدی
- ۴۹ ..... قدردانی، نوع دوستی، بخشش و امید از نگاه معنویت و روانشناسی.....
آزاده ریاحی

- ۵۰ بررسی نقش مکانیسم جامعه پذیری نهاد آموزش در شکل گیری رفتار ایثار اجتماعی
حر رشیدی؛ زهره قاسمیان صاحبی
- ۵۱ ایثار اجتماعی از منظر و دیدگاه دین مبین اسلام.....
فاطمه سرگزی
- ۵۲ ایثار اجتماعی در زمینه منابع آب، نیاز امروز جامعه ایران.....
عباسقلی عسگریان؛ حامد حکمت آرا
- ایثار اجتماعی با رویکرد اجتماعی تعیین نقش مفهوم ایثار و شهادت در امنیت
اجتماعی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی آمل).....
۵۳ ناهید دهپناه؛ سحر حیدری
- ۵۴ نقش زنان در ترویج فرهنگ ایثار و شهادت.....
رضا نوروزی
- ۵۵ نقش فرهنگ ایثار اجتماعی در توسعه پایدار.....
محبوبه سادات حسینی
- تبیین نقش و جایگاه فرهنگ ایثار و شهادت با تاکید بر تحلیل کمی و کیفی امار
شهادی دفن شده در بخش سرفاریاب استان کهگیلویه و بویراحمد.....
۵۶ بهروز خشت زر
- تأملی به دستاوردهای ایثار اجتماعی قیام امام حسین(ع) در دو شعر عاشورایی از
سید عباس شبر و خوشدل تهرانی.....
۵۷ فرشته صفاری
- ۵۸ ایثار اجتماعی و سبک زندگی ایرانی و اسلامی.....
فاطمه احمدی
- ۵۹ نقش فرهنگ ایثار اجتماعی در تحقق شهر ایرانی_اسلامی.....
جواد معصومی
- ۶۰ نقش ایثار اجتماعی در پیشگیری از جرم.....
اسلام رجبعلی
- ادبیات دفاع مقدس و ابعادو شاخص های دست یابی به آن جهت اشاعه و ترویج
فرهنگ ایثارو شهادت در متون زبان و ادبیات فارسی (کلاسیک و مدرن).....
۶۱ علی اکبر خاوری نژاد
- ۶۲ بررسی نقش مکانیسم جامعه پذیری نهاد خانواده در شکل گیری رفتار ایثار اجتماعی
شهبلا زارعیان جهرمی

- ۶۳ ..... ارتقاء فرهنگ شهادت و ایثار در بین نسل جوان
مهرداد برون
- ۶۴ ..... نقش ایثار اجتماعی در سبک زندگی ایرانی - اسلامی
صدیقه خدادادی؛ آرزو اسلامی
- ۶۵ ..... ایثار اجتماعی با رویکرد اقتصاد در سیره معصومین
فاطمه فیاض خو
- ۶۶ ..... ایثار اجتماعی با رویکرد روانشناسی
معصومه پریور
- ۶۷ ..... ایثار اجتماعی در رویکرد دینی، فقهی و حقوقی
شعبان سبحانی؛ کاظم دامغان ثانی
- ۶۸ ..... راهکارهای آموزش نسل جوان در توسعه فرهنگ ایثار اجتماعی با توجه به آموزه
های قرآن و معارف اسلامی
سعید رضایی نیا
- ۶۹ ..... ایثار اجتماعی با رویکرد دینی
محمد رضا درویشی
- ۷۰ ..... فهم مفهوم ایثارگری اجتماعی در بستر جهاد در اندیشه رهبر معظم انقلاب و
پیامدهای حقوقی آن
مصطفی یخچالی؛ حسن سعد آبادی
- ۷۱ ..... ضرورت آینده پژوهی در فرهنگ ایثار اجتماعی
عشرت نقی زاده
- ۷۲ ..... فرهنگ ایثارگری و جنبش‌های اجتماعی
پوریا رحیمی
- ۷۳ ..... بررسی تاثیر خاطره گوئی گروهی بر افسردگی و اضطراب جانبازان مبتلا به اختلال
استرس پس از سانحه مقیم در بیمارستان منتخب وابسته به بنیاد شهید و جانبازان
شهر اردبیل ۱۳۹۵-۱۳۹۶
بهروز آزاد
- ۷۴ ..... بررسی و مقایسه نقش فضای مجازی بر کیفیت زندگی زناشویی و سرمایه
اجتماعی همسران جانبازان
منظر عباسی؛ ایوب جمشیدی؛ رحیم گلی گرمخانی

- ۷۵ ..... نقش ایشان اجتماعی در توسعه حفظ و نگهداری محیط زیست.....
میربهرروز ذکی زاده
- ۷۶ ..... مطالعه‌ی ایشان اجتماعی در زمینه‌ی عوامل اقتصادی بر توسعه‌ی کارآفرینی
روستایی (مطالعه‌ی موردی: روستاهای شهرستان بروجن).....
ابراهیم پناهپور
- ۷۷ ..... نقش ایشان اجتماعی در دفاع مقدس.....
محمد غفاری مجلج؛ مرضیه فقیه عبداللهی؛ بهناز شیخ عباسی
- ۷۸ ..... جایگاه و کارکرد ایشان در اخلاق اهل فتوت (بررسی موردی داستان سمک عیار).....
مهدی محمدی؛ رضا عشقی گنبدکی
- ۷۹ ..... بررسی نقش مکانیسم جامعه پذیری نهاد آموزش در شکل گیری رفتار ایشان اجتماعی
رحمن غریبی
- ۸۰ ..... نقش ایشان اجتماعی در دفاع مقدس از منظر قرآن کریم.....
نازنین بهاروند
- ۸۱ ..... نقش ایشان اجتماعی در تحقق فرهنگ اقتصاد مقاومتی.....
مهدی کهنسال
- ۸۲ ..... نقش ایشان اجتماعی در جامعه ایرانی_اسلامی (انقلاب اسلامی).....
منصوره پور حسنی؛ مهدیه تیرگرفاخری
- ۸۳ ..... راهکارهای ترویج و تقویت فرهنگ ایشان و شهادت در جامعه.....
قنبر گلپرست؛ حبیبه شاهنده
- ۸۴ ..... ضرورت آینده پژوهی در ایشان اجتماعی.....
عالیه پیرخندان؛ سمیه رحمت پسند؛ خدیجه مددی؛ فریبا عباسی فرد
تبیین اهمیت ایشان گران از منظر قرآن، ائمه اطهار (ع)، امام خمینی (ره) و رهبر
معظم انقلاب و بررسی نظام حقوقی قوانین حمایتی ایشان گران.....
- ۸۵ ..... فاطمه پناهی
- ۸۶ ..... مفهوم شناسی ایشان و شاخص های ایشان اجتماعی.....
سید حسین تقوی
- ۸۷ ..... نقش ایشان اجتماعی در دفاع مقدس.....
محمود یوسفی؛ رضا جعفری

- ۸۸ بررسی نقش مکانیسم جامعه پذیری نهاد خانواده در شکل‌گیری رفتار ایثار اجتماعی
مرضیه میر شکاری
- ۸۹ نقش سازمان‌ها در توسعه و اشاعه ایثار اجتماعی.....
فاطمه رحمانی
- ۹۰ «ایثار اجتماعی» در بوستان و گلستان سعدی.....
حسین صدقی؛ نادر میکائیلی
- ۹۱ بررسی ارتباط ایثار اجتماعی و اقتصاد مقاومتی در آموزه‌های قرآن و معارف اسلامی
فرشید آرامجو
- ۹۲ تبیین هویت از منظر تحلیل ایثارگر اجتماعی.....
سید کامبیز لطیف عقیلی
- ۹۳ نقش ایثار اجتماعی در جامعه ایرانی اسلامی.....
محسن دولتی
- ۹۴ جایگاه ایثارگران اجتماعی در الگوسازی و نهادینه نمودن مفهوم ایثارگری در جامعه
سحر نصیری
- ۹۵ جلوه‌های ایثار شیعیان افغانستان.....
عبدالحکیم موسوی؛ عادل مقدادیان
- ۹۶ مروری بر بررسی تاثیر ایثار اجتماعی بر اخلاق در خانواده.....
مهین ریگی؛ مریم ریگی؛ مهدی نامجو فر
- ۹۷ ایثار اجتماعی در آموزه‌های قرآن و معارف اسلامی.....
سید حسین میرافضل
- ۹۸ رسانه و ایثار اجتماعی در ایران.....
غلامرضا رضایی
- ایثار اجتماعی با سبک‌زندگی اجتماعی و خانوادگی بر ارتقاء احساس امنیت و سلامت
روانی در فرهنگ ملل مختلف.....
جاوید چاخ‌رلو
- ۹۹

مقدمه معاون رئیس جمهور

و دبیر شورای عالی ترویج و توسعه فرهنگ ایثار و شهادت

حجت الاسلام و المسلمین شهیدی

ایثار در لغت به نوع دوستی، بشر دوستی، از خودگذشتگی، غرض دیگران را بر غرض خویش مقدم داشتن و دیگران را به منفعت رساندن و در اصطلاح مقدم داشتن دیگری بر خود معنا شده است. ایثار به معنی نثار هر چیز اعم از مادی و معنوی به سه شرط: شرط اول در عین نیاز و شرط دوم خلوص و شرط سوم پرهیز از بدعت گذاری آمده است.

یکی از ویژگی های مهم مومنان راستین برخورداری از روحیه ایثارگری است. امیرمومنان علی(ع) در روایتی ایثار را بالاترین کرامت اخلاقی برای انسان ها دانسته است (خیرالمکارم الایثار) و در روایت دیگر از آن با عنوان بالاترین نیکی ها یاد نموده است (الایثار اشرف الاحسان). ایثار و شهادت دو مقوله ارزشمند و متعالی دین و مکتب الهی است. لازمه برخورداری جوامع از این دو، تعلیم و تربیت صحیح فرد و جامعه در پرتو تعالیم نورانی انبیاء الهی و برجسته نمودن شاخصه های فرهنگ ایثار و شهادت که همان الگوهای عملی انسانی، اخلاقی و دینی است می باشند. فرهنگ شهادت به عنوان اوج ایثار عبارتست از «مجموعه آگاهی ها، باورها، آداب و اعتقادات و اعمالی که موجب وصل انسان به عالی ترین و والاترین درجه ی کمال، یعنی مرگ آگاهانه و بذل جان در راه خدا می شود.

تأثیر فرهنگ ایثار و شهادت بر مقوله امنیت غیرقابل انکار است. روحیه شهادت طلبی هم نقش بازدارندگی دارد و دشمن را از تهاجم باز می دارد و هم باعث می شود در هنگامه هجوم، جوانان و مردان این دیار به میدان جنگ شتافته، از حریم اسلام حراست و پاسداری نمایند. در فرهنگ و بینش شیعه، فرهنگ ایثار و شهادت، تلاش و کوشش برای احیاء و گسترش دین خدا و از ارزش های انسانی

به شمار می رود و کسی که عمر خود را در این راه صرف و جان خود را در این راه تقدیم پروردگار کند اگرچه مرگ او در صحنه جنگ نیست اما باز هم شهادت است.

مهمترین سرچشمه تجلی و تداوم فرهنگ ایثار و شهادت در شیعه، عاشورا و شهادت امام حسین (ع) است. عاشورا تجلی تمام نمای حقیقت و واقعیت شهادت است.

امروزه، در جامعه ما این حقیقت والا شناخته شده و پذیرفته شده است که مرگ به خاطر آرمانها و هدفهای والایی که در جان آدمی ریشه دوانده و به فرهنگ تبدیل شده است، تحقق بخشیدن به آن آرمانها و زنده کردن آنهاست کسی که بدین گونه و در این راه جان فشانی می کند، در واقع به خویشتن حقیقی خود که همان آرمان اوست، حیات می بخشد و بقاء می یابد. گسترش فرهنگ ایثار و شهادت باعث افزایش روحیه تعاون و همکاری میان مردم می شود و تنها در این صورت است که جامعه به سعادت دست می یابد. در این صورت فرد هم نمادهای اجتماعی کار خود را در جامعه می بیند و هم اجر معنوی آن را دریافت می کند و به آرامش می رسد و هم می داند که این ایثارگری در جایی در محضر خدا ثبت می شود.

ایثار و مقاومت از اصول اولیه ای است که انبیای الهی بدون بهره‌مندی از آن هرگز موفق به انجام رسالت خویش نمی شدند. پیامبران با ایستادگی و مقاومت در برابر سنت های غلط و مناسبات نادرست اجتماعی و بذل ایثار و از خودگذشتگی در این راه به اصلاح جامعه پرداخته و بدون هرگونه ترس و واهمه ای از سختی ها و مشکلات فراروی، رسالت سنگین الهی خود را به انجام رسانیدند.

ایثار اجتماعی مانند هر پدیده اجتماعی دیگر مبتنی بر پیش فرض های نظری مشخص تکوین می یابد. به عنوان مثال اگر یک پشتوانه نظری مشخص برای توزیع مواهب اجتماعی و اقتصادی وجود نداشته باشد، نمی توان انتظار داشت که انسانها به حدود وظایف و مسئولیت های خود آشنا شوند و مثلاً منافع دیگران را به منافع خود در شرایط لازم ترجیح دهند. در این زمینه مباحث نظری فراگیری مطرح است که اندیشه « اقتصاد اجتماعی » یکی از مشهورترین آنهاست. تفکر و نظریه ای که به توزیع اجتماعی مواهب و موقعیت ها در جامعه با نگرش « جامعه محور » و نه انحصاری و قطبی سازی باور دارد. نکته دیگر در مبحث « ایثار اجتماعی » تناسب و همسویی ساختارهای کلان با مناسبات خرد و میانی است. منظور این است که چارچوب های کلان و ساختاری در یک مجموعه انسانی مثل جامعه و کشور که در جهت ترویج و توسعه همگرایی و انسجام اجتماعی ترسیم شود. و عوامل ساختاری مثل قانون اساسی، قوانین عادی، راهبردهای سازمانی، برنامه های توسعه ملی، ایدئولوژی و مذهب و بالاخره رفتار و گفتار مدیران جامعه، همگی در جهت ترجیح منافع جمع بر منافع و مطامع فردی باشد. اگر این ساختارها قابلیت و جهت گیری اجتماعی نداشته باشند، در سطح خرد نیز کنشگران (عاملیت) نخواهند توانست در حد مطلوب فرهنگ ایثار و دیگرخواهی را توسعه دهند. به عبارت دیگر، تلاش و همت

کنشگران وقتی به ثمر خواهد نشست که ساختارها و مناسبات ناهمسو با ایثار نباشد زیرا ایثار کنشی ارتباطی و اجتماعی است که افراد، با توجه به ظرفیت و شرایط پیرامونی خود، دیگری را بر خود مقدم می‌دارند در اموری که بدان نیاز و یا دل بستگی دارند. بنابراین، ایثار اجتماعی مفهومی است چند بعدی و شامل لایه‌های بسیاری است. ترویج فرهنگ ایثار اجتماعی در میان اقشار جامعه، موضوع بسیار مهمی است که کمتر بدان پرداخته شده است. فرهنگ ایثار صرفاً متعلق به عرصه‌های نبرد نیست. حضور اقشار مختلف در عرصه کمک‌رسانی به بازماندگان بلایای طبیعی نشان از زنده بودن این مفهوم در میان همه لایه‌ها و اقشار اجتماعی جامعه است. در مورد بلایای طبیعی، به تعبیر مقام معظم رهبری "سیل مردم برای کمک به سیل زدگان" نمونه‌ای از ایثار اجتماعی است که به صورت همگانی و گسترده در مواقع اضطراری نمود یافته و آثار مثبتی بر جامعه به ویژه بازماندگان باقی می‌گذارد.

علاوه بر تبیین‌های دینی و مبتنی بر آموزه‌های برخاسته از رسالت‌های انبیاء، صاحب‌نظران مختلفی از دیدگاه‌های مختلف برای توجیه این رفتار و پدیده به ویژه از منظر علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، زیستی و فرهنگی مباحثی را مطرح کرده‌اند. در این اثر تلاش بر این بوده است که مفهوم ایثار اجتماعی از جنبه‌های مختلف مبتنی بر تبیین‌های نظری و عملی رایج حتی از لحاظ تبارشناسی واژه‌ای به بحث و بررسی گذاشته شود. اهمیت این پدیده در استحکام و انسجام جامعه چنان است که شاید این مجموعه توان تبیین کامل آن را نداشته باشد. با این حال تلاش شده است دیدی همه‌جانبه با تأکید بر آموزه‌های دینی و مذهبی از آن آرایه شود. به طور حتم کاستی در این مسیر وجود دارد. امید است این اثر مسیر بررسی، تحلیل، سبب‌شناسی و گسترش و ترویج ایثار اجتماعی را در جامعه هموار سازد.

در نهایت شایسته و بایسته است که از زحمات و همکاری‌های «دبیرخانه شورای عالی ترویج و توسعه فرهنگ و شهادت»، «کارگروه شورای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی شورای عالی مذکور»، «دانشکده معارف اسلامی و فرهنگ و ارتباطات دانشگاه امام صادق علیه‌السلام»، «دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن» و همچنین اعضای «هیأت اندیشه‌ورز ایثار اجتماعی در دانشگاه امام صادق علیه‌السلام» و سایر محققان و اندیشمندی که در این حوزه راهبردی سرمایه اجتماعی ورود نموده‌اند، صمیمانه تشکر نمایم. امیدوارم که خداوند سبحان، در این مسیر همه‌ی ما را موفق و ثابت قدم نگه دارد.

سید محمدعلی شهیدی

آذر ۱۳۹۸

بررسی ارتباط ایثار اجتماعی و شاخصه‌های سبک زندگی ایثارگرانه در آموزه‌های قرآن و معارف اسلامی

مجتبی کریمی کلیمانی*

حسن شهرکی پور**

چکیده

این پژوهش ضمن مفهوم‌شناسی و ابعاد ایثار اجتماعی و سبک زندگی ایثارگرانه با استفاده از آیات، روایات و زندگی‌نامه اطهار(ع) ارتباط بین آنها را برمی‌شمرد. از اولین ایثارهایی که در دوران کودکی شنیده ایم از قبیل ایثار دهقان فداکار تا درس‌هایی که در روز عاشورا اتفاق افتاد و کمی که بزرگتر شدیم از ایثار پدران خود شنیدیم و اکنون ایثار اجتماعی‌ای که علمای دین و ولایت فقیه پرچمدار آن بوده و هستند، ایثار اجتماعی منطبق با شاخص‌های سبک زندگی قرآنی و ایثارگرانه که حقیقتاً نقشه راه بشریت می‌باشد، است. در ادامه با برشمردن انحرافات امروزه لایه‌ای از جامعه به وظایف ما در قبال این مهم و نقطه مقابل آن یعنی نفوذ و بخل اشاره دارد. این تحقیق تلاش دارد تا بگوید که مشارکت در امور خیر و ایثار اجتماعی در اسلام، تضمینی برای پویایی و حیات مکتب عزت بخش و ارزش‌آفرین اسلام و زندگی بشر است و با ترویج ایثار اجتماعی جامعه به سعادت می‌رسد.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، سبک زندگی، آموزه‌های قرآنی، تاکتیک نفوذ

---

*. کارشناس ارشد مهندسی صنایع

** . رئیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

اقتصاد سیاسی ایثار اجتماعی و امکان و امتناع آن در لیبرالیسم: بازاندیشی در دو نمونه ایرانی

سید مجید امامی*

چکیده

آلتوریسم شاید نزدیکترین مفاهمه جامعه شناسی کلاسیک و تنها ادای دین اندیشه لیبرال به مفهومی همچون ایثار باشد. دورکیم یکی از سه نوع خودکشی را خودکشی دیگرخواهانه یا آلتوریستی می دانست، که البته بدین معنا بود که درخواست‌های جامعه چنان سنگین است و سایه کلیت‌ها چنان فراگیر است که نرخ خودکشی با درجه انسجام اجتماعی رابطه مستقیم پیدا می کند. اصل رعایت (توام با از خودگذشتگی) نیازها و منافع دیگران البته نتوانست از پس حاکمیت اصل رقابت و اصالت منفعت فرد بر بیاید و نهایتاً کنش متقابل گسسته‌ای را برای جامعه مدرن به میراث نهاد. رقابت از مرکزی‌ترین عناصر لیبرالیسم است که با همه مشکلاتش بستر ساز تداوم فردگرایی و ابزار بهره برداری از "جمع" و "در جمع بودن" به نفع "فرد" و "فردگرایی" است. آیا در این معنا، ایثار اجتماعی به معنای مطلق ترجیح دیگران بر منفعت خود، ممکن و مطلوب است؟ آیا ساختار اقتصاد، دولت و جامعه لیبرال با این قصور از اصول پاربرجا می ماند؟ طبعاً پاسخ منفی است هرچند در فرایندهای شخصی و فرعی، به معنویت ناشی از دیگر گرایی، مهرورزی و ایثار اجتماعی بها داده می شود و شاهد انواع امر خیر در جامعه لیبرال هستیم. در این مقاله با ذکر شواهدی نه چندان غریبه بلکه از جامعه ایران، در صدم نشان دهم رویکرد حاکم بر همین امر خیر هم به محض تنیدگی در ساختار سرمایه داری، از ماهیت ایثار اجتماعی تهی می شود. یک شاهد بازخوانی کمک‌های خیریه شرکت‌های بزرگ است که با مماشات قانون مبنی بر احتساب به مثابه هزینه‌های قابل قبول مالیاتی، حتی اگر واقعا صرف محرومان یا عرصه‌های نیازمند شود، ذاتاً یک ایثار اجتماعی نیست چون بخشیدن از کیسه خلیفه (حوزه عمومی مالیات) است. شاهد دیگر که بیشتر فرهنگی است، شواف یا نمایش‌های سلبریتی‌ها در حوزه امر خیر، عیادت، رسیدگی به محرومان و آسیب دیدگان اجتماعی و... است که در واقع تحت لنز دوربین‌ها و میزانشن‌های تبلیغاتی، بخشی از فرایند تحقق سوژه شهرت و کشش و تعلق پیروان به آنهاست.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، لیبرالیسم، اقتصاد سیاسی، مطالعات امر خیر

*. استادیار گروه فرهنگ و دولت دانشکده معارف اسلامی فرهنگ و ارتباطات دانشگاه امام صادق (ع).
s.m.emamy@isu.ac.ir

فضای مجازی و ایثار اجتماعی

محمد رضا برزویی*

علی زرودی**

چکیده

فضای مجازی به عنوان فضایی معنا بخش و موثر بر سبک زندگی انسان، می تواند اندیشه ها و تصورات جامعه از ارزش های اخلاقی از جمله ایثار اجتماعی را تغییر دهد. ایثار از ارزش های اخلاقی و اجتماعی در اسلام است که در آیات و روایات متعددی، به آن پرداخته شده است و در اصطلاح به معنای مقدم شمردن دیگری بر خود در کسب منفعتی یا پرهیز از ضرر و زبانی است. با توجه به جایگاه ایثار در مجموعه دین و جایگاه فضای مجازی در زندگی امروز، لازم است که به بررسی تاثیرات فضای مجازی بر تصورات جامعه از این ارزش اسلامی پرداخته شود. در این پژوهش که با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است، شش تاثیر این فضای دوم زیست انسانی بر ایثار اجتماعی بررسی شده است که از این میان، یک مورد تاثیر منفی، یک مورد تاثیر مثبت، سه مورد تاثیر دوگانه و یک مورد تاثیر مشروط است. ۱. فضای مجازی، تاثیری دوگانه بر انزوای اجتماعی و در نتیجه بر ایثار دارد؛ گاه انزوای اجتماعی را کاهش می دهد و گاه انزوا و فردیت را افزایش می دهد، در صورت اول ایثار افزایش یافته و در صورت دوم، کاهش می یابد. ۲. فضای مجازی به واسطه تاثیر بر ارتباطات اجتماعی، تاثیرات مشروطی بر ایثار می گذارد. این فضا با افزایش ارتباطات اجتماعی، مشروط بر آنکه ارتباطات، عمیق و حقیقی و باعث باخبر شدن انسان ها از یکدیگر باشد، ایثار را افزایش می دهد اما با افزایش ارتباطات سطحی و جایگزین کردن ارتباطات غیرحقیقی با ارتباطات حقیقی و چهره به چهره، ایثار را کاهش می دهد. ۳. راحت تر بودن بیان نیازها در فضای مجازی باعث می شود که درخواست های حمایت اجتماعی افراد از یکدیگر و به تبع آن، ایثار برای پاسخ به این درخواست ها افزایش یابد. ۴. فضای مجازی به واسطه تغییر ادبیات و فرهنگ شفاهی جامعه، تاثیری دوگانه بر ایثار اجتماعی می گذارد. اگر ادبیاتی (مانند اشعار و لطیفه ها) که در فضای مجازی توسط کاربران و نهادهای فرهنگ ساز ایجاد می شود، ایثار را تحسین کند، این ارزش تقویت می شود اما اگر آن را تقبیح کرده یا از آن غفلت کند، ایثار تضعیف می شود. ۵. سلبریتی های فضای مجازی نیز به سبب تاثیر بر الگوهای رفتاری جامعه و به تبع آن تغییر نگرش جامعه، تاثیری دوگانه بر ایثار در جامعه دارند. ۶ فضای مجازی به عنوان تغییری فناورانه، می تواند اجتماع را بیشتر به گزلسافت و همبستگی ارگانیک نزدیک کند، جایی که کنش های عقلانی معطوف به ارزش کمرنگ شده و کنش های عقلانی معطوف به هدف (عقلانیت هدفمند ابزاری) افزایش می یابد و در نتیجه ارزش هایی همچون ایثار در اندیشه و ارتباطات افراد کمرنگ می شود.

واژگان کلیدی: ایثار، فضای مجازی، رسانه های اجتماعی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، اینترنت

سرمایه‌ی اجتماعی و ایثار: تحلیل در سطح شناختی

محسن ردادی*

چکیده

ایثار به دو بخش ایثار شناختی که همان روحیه‌ی ایثارگری است و ایثار رفتاری که اقدام برای انجام ایثار است تقسیم می‌شود. از طرف دیگر سرمایه‌ی اجتماعی از جمله مفاهیمی است که در علوم اجتماعی برای توصیف همبستگی و اعتماد در جامعه به کار گرفته شده است. وجود سرمایه‌ی اجتماعی بسیاری از ارتباطات اجتماعی را تسهیل می‌کند. در این نوشتار تلاش می‌شود ارتباط سرمایه‌ی اجتماعی در ایجاد ایثار شناختی مورد بحث و بررسی قرار گیرد. سوال اصلی مقاله این است که «سرمایه‌ی اجتماعی چگونه می‌تواند به تقویت ایثار شناختی در جامعه کمک کند؟» این نوشتار با بررسی ایثار شناختی و نیز مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی تلاش می‌کند با ارائه‌ی یک چارچوب مفهومی رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی با ایثار شناختی را مشخص کند. در این چارچوب سرمایه‌ی اجتماعی، «اعتدالی فراگیر و متکی بر ایمان به خدا را بر اساس هنجار «گذشتن از آنچه دوست دارید و به آن نیاز دارید» در شبکه اخوت جاری کرده و ایثار را در جامعه گسترش می‌دهد.» در پایان مقاله راهبردها و راهکارهایی برای بهره بردن از سرمایه‌ی اجتماعی در مسیر گسترش و رواج ایثار اجتماعی ارائه می‌گردد که می‌تواند مورد توجه سیاستگذاران قرار گیرد.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، ایثار، مطالعات قرآنی، سیاستگذاری اجتماعی

*. عضو هیأت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

مفهوم کاوی «ایثار اجتماعی» در منابع حدیثی شیعه

محمد عترت دوست*

چکیده

کلمات نورانی اهل بیت (ع) و احادیث برجای مانده از ایشان، یکی از مهمترین منابع معتبر آگاهی بخش از ماهیت دین اسلام بوده و برای آشنایی با مفاهیم و مؤلفه های بنیادین اسلامی لازم است که در کنار مراجعه به قرآن کریم، حتماً احادیث اهل بیت (ع) نیز ملاحظه شوند چراکه این دو منبع، میراث ماندگار و جاودان دین اسلام برای همه جهانیان است. یکی از مهمترین موضوعات مورد نیاز جوامع اسلامی، توجه به ایثار با رویکرد اجتماعی آن است که باعث ایجاد وحدت و همدلی شده و بقاء جوامع بشری را تضمین می کند. به دلیل اهمیت شایان این موضوع در این مقاله تلاش شده برای مفهوم کاوی ایثار اجتماعی در منابع حدیثی شیعه، با مبنای قرار دادن مهمترین و معتبرترین کتب حدیثی، احادیث مرتبط با این موضوع را شناسایی کرده و با تشکیل خانواده حدیثی، این مؤلفه را تحلیل و تبیین نمائیم. توجه به یک موضوع جدید و مستحدثه، استفاده از رویکردهای نوین در حدیث پژوهی مثل تحلیل های متنی - محتوایی، تحلیل های روایت شناختی و تشکیل خانواده حدیث، از ویژگیهای منحصر به فرد این مقاله پژوهشی است.

واژگان کلیدی: حدیث پژوهی، ایثار اجتماعی، صدقه، زکات، احسان

تبارشناسی ماده «تَرَّ»: تلاشی برای مفهوم کاوی واژه «ایشان»

محمد عترت دوست*

چکیده

زبان در گذر زمان در حال تغییر و تحول است. این تغییرات وابسته به عوامل متعددی از جمله ادبیات و فرهنگ می باشد چرا که ادبیات در سطح درونی و فرهنگ در سطح بیرونی باعث ایجاد تحول در زبان شده و چرخه علم زبانشناسی را تکامل می بخشد. این تحول درخصوص زبان عربی که قرآن کریم نیز بدان نازل شده، بسیار حساس بوده و شایسته است به دقت مورد مطالعه قرار گیرد. وجود ابهام در رابطه با ریشه برخی واژگان، چگونگی ساخت و اوزان صرفی آنها، از جمله برخی مسائل و مشکلاتی است که لغت پژوهان در مواجهه با واژگان قرآن با آن روبرو هستند ولیکن به نظر می رسد عامل اصلی این ابهامات، عدم وجود روش‌های معتبر و نظام‌مند جهت جستجو و مطالعه نظام‌مند زبان‌ها باشد. در این مقاله تلاش شده برای مفهوم کاوی واژه قرآنی «ایشان»، از الگوی مطالعه «تبارشناسی زبانی» استفاده شده و چگونگی شکل‌گیری و ساخت این واژه و معانی متعدد بیان شده برای آن را توضیح دهیم. بدین منظور با توجه به نظریه برخی زبان‌شناسان مبنی بر ریشه‌شنائی داشتن کلمات عربی، به پیجویی ریشه این واژه در خانواده زبان‌های سریانی، سامی، عبری، اکدی، حبشی و آرامی پرداخته و چگونگی ساخت کلمات متفاوت با معنای واحد از ماده ثنائی «تَرَّ» و نیز چگونگی ساخت کلمه «ایشان» و مفهوم دقیق آن را تبیین نمائیم.

واژگان کلیدی: تبارشناسی، ریشه‌شناسی، زبان عربی، اثر، ایشان

مفهوم کاوی ایثار اجتماعی مبتنی بر منفعت عمومی

سید محمد مهدی غمامی*

علی جباری**

چکیده

ایثار اجتماعی یک فضیلت اخلاقی است که به معنای تقدم دیگران بر خود و خیر رساندن به دیگران است، در حالی که فاعل ایثار خود به سختی می‌افتد و شخصا به موضوع ایثار نیازمند است. آیه (۹) سوره حشر مبین همین تریح و سخاوت‌مندی است که انصار به مهاجرین در شرایط سخت روا داشتند و مجموعاً کل جامعه اسلامی را در شرایط گذار یاری رساندند. اما تحول معنایی ایثار، آنرا به معنای سخاوت‌مندی و به تبع در سختی افتادن، در خدمت ارزش‌هایی قرار می‌دهد که هرچند ممکن است در مواردی مانند تسبیل کل اموال برای تامین غذای حیوانات، احساسی خوب ارزیابی شود ولی در نسبت با مفهوم «منفعت عمومی»، آنرا امری غیر قابل توجیه می‌نماید. سوال نگارندگان این مقاله این است که «چه نسبیتی مابین عمل ایثار اجتماعی و مفهوم منفعت عمومی است؟» به عبارت دیگر «آیا ایثار اجتماعی غیرمنتج به منفعت عمومی، ایثار اجتماعی محسوب می‌گردد؟». فرضیه نگارندگان این است که ایثار اجتماعی اگر در جهت و به منظور تامین منافع عمومی و نیازهای حیاتی جامعه نبوده و نتیجه‌ای در نسبت با منافع عمومی نداشته باشد، نه تنها ایثار اجتماعی نیست که فعل اخلاقی محسوب کردن آن نیز محل تردید است. روش تحقیق در این مقاله توصیفی - تحلیلی است.

واژگان کلیدی: منفعت عمومی، ایثار اجتماعی، مصلحت عمومی، نیاز حیاتی

*. استادیار و عضو هیات علمی دانشکده معارف اسلامی و حقوق دانشگاه امام صادق علیه السلام

** . دانشجوی کارشناسی ارشد پیوسته رشته معارف اسلامی و حقوق دانشگاه امام صادق علیه السلام

مطالعه نسبت تحلیل‌های مدرن اقتصادی با رفتارهای مبتنی بر ایثار

محمد سلیمانی*

محمدحسین بهمن پور خالصی**

چکیده

رفتارهای دیگرخواهانه و ایثارگرانه در همه جوامع و ادوار تاریخی در سطوح مختلف مشاهده شده و می‌شود. بر این اساس انتظار می‌رود هر سیستم اجتماعی بتواند بر مبنای اصول هستی‌شناختی و نیز ارزش‌ها و غایات خود این گونه رفتارها را تبیین نموده و علل و انگیزه شکل‌گیری و تداوم آن‌ها را تحلیل نماید. با توجه به ادعای علم اقتصاد متعارف در توانایی تحلیل کلیه رفتارهای اجتماعی انسان‌ها و ارائه بهینه‌ترین پیشنهادات برای عمل، اقتصاد مدرن نیز از این امر مستثنی نبوده و باید توانایی تحلیل ایثار را داشته باشد. بر این اساس مقاله حاضر به مطالعه نسبت تحلیل‌های مدرن اقتصادی با رفتارهای مبتنی بر ایثار می‌پردازد. یافته‌های نظری این پژوهش نشان می‌دهد که مولفه‌هایی همچون تمرکز بر سودمحوری و ارزش‌های خاص جامعه تجاری همچون قاعده «این در عوض آن»، ارزش‌زدایی ذاتی تحلیل اقتصادی از اخلاق، نگاه عرفی به ارزش‌ها و اخلاق، عدم توجه به انگیزه‌های درونی، تأکید بر برداشت خاصی از انسان مبتنی بر عقلانیت ابزای و تغییر ساخت مناسبات اجتماعی (ارائه تفسیر اقتصادی از نهادهای تعاملی اقتصادی در بستر فردگرایی شبکه‌ای) از جمله ممیزه‌های تحلیل مدرن اقتصادی است که مانع ایجاد این ظرفیت در اقتصاد متعارف می‌شود تا بتواند رفتارهای ایثارگرانه را تحلیل نماید.

واژگان کلیدی: ایثار، مدرنیته، سرمایه داری، اقتصاد، اخلاق

*. عضو هیات علمی دانشکده معارف اسلامی و اقتصاد، دانشگاه امام صادق علیه السلام.

solimani@isu.ac.ir

** . دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد معارف اسلامی و اقتصاد، دانشگاه امام صادق علیه السلام.

m.bahmanpour@isu.ac.ir

نقش اجتماعی ایثار در رفع چالش آب و توسعه زندگی شهری در ایران

علی احمدی*

چکیده

بر اساس نظریه "هیدرولیک"، تمدن‌های بشری در بخش‌هایی از مناطق جغرافیایی که دارای آب‌وهوای مساعد و خاک حاصلخیز بوده ظاهر شده است. مطابق این نظریه، پیدایش شهرها به تفسیر اکولوژیک از شهرنشینی بسیار نزدیک است و در این رابطه آب منبع اصلی و عامل مهمی در شکل‌گیری تمدن‌ها به‌شمار می‌آید. در مناطق خشک و کم آب شکل‌گیری تمدن‌ها و شهرها متأثر از این نگاه و نظریه بوده و مسئله کمبود آب در مناطق مختلف مسائلی همچون ضعف در تولید کشاورزی، عدم تراکم جمعیت، و سایر محدودیت‌های زیست محیطی را بوجود آورده است. کمبود آب در ایران به دلیل موقعیت جغرافیایی آن و قرار گرفتن در کمربند خشکی کره زمین همواره در شکل‌گیری، پایداری و توسعه شهرها چالش‌برانگیز بوده است. چرا که بحران آب، مجموعه چالش‌های متعدد و وابسته به هم را به همراه دارد و در بلندمدت، مسائل راهبردی همچون مسائل اقتصادی، امنیتی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شهرهای ایران را ایجاد می‌کند. حال **سوال** این است که در مواجهه با بحران‌های آبی در شهرهای ایران، ایثار اجتماعی در زمینه آب به چه میزان در تکوین، حفظ و بقای زندگی شهری دخیل بوده است؟ آیا فرهنگ یاریگری و دیگرخواهانه راهکاری اساسی برای رفع چنین چالش‌هایی بوده است؟ آیا شکل‌گیری و بقای زندگی شهری را می‌توان به ایثار اجتماعی آب برای ساکنان یک شهر مرتبط فرض کرد؟ تاریخ شهر و شهرنشینی در ایران بیانگر نقش ایثار برای رفع بحران کم آبی در شهرها بوده و این فرضیه قابل اثبات است. از مصادیق عینی این نوع ایثار وقف آب، ساخت آب‌انبارها، حفر و لایروبی قنات‌ها و نذر عمومی آب برای توزیع متناسب و عادلانه فضایی در شهرهای ایران بوده است. این پژوهش مبتنی بر **روش** توصیفی و تحلیلی و با استناد بر رویدادهای تاریخی مرتبط با موضوع تحقیق در آثار و منابع کتابخانه‌ای می‌باشد. این نوشتار با **هدف** بررسی و تبیین نقش اجتماعی ایثار در رفع چالش آب شهرهای ایران و در پاسخگویی به مشکلات و چالش‌های کنونی آب توسط ایثارگران اجتماعی نوشته شده است.

واژگان کلیدی: ایثار، آب، تاریخ اجتماعی، زندگی شهری، ایران

*. پژوهشگر جغرافیای فرهنگی و عضو گروه فرهنگ و تمدن دانشگاه امام صادق علیه السلام

تحلیل خردپذیری ایثار به حیوانات و از خودگذشتگی حیوانات

نزد اندیشمندان مسلمان تا پایان قرن هفتم

محسن محسنی*

چکیده

ایثار یکی از برجسته‌ترین فضائل اخلاقی خصوصاً در مکتب اسلام است و بیانگر از خودگذشتگی یکی از طرفین به نفع دیگری است. دو طرف ایثار، دهنده و گیرنده است که عمل دهش بین آن دو روی می‌دهد. نگارنده در نوشتار حاضر به دو نوع از خودگذشتگی اشاره می‌کند « ایثار انسان به حیوان » و « از خودگذشتگی حیوان نسبت به دیگران ». اندیشمندان مسلمان در آثار خود اشارات متعددی به این دو نوع کرده‌اند. هر چند قائل شدن به بروز رفتارهای اخلاقی همراه با آگاهی و اختیار هوشمندانه توسط حیوانات و اثبات آن کار مشکلی است اما مرور منابع اسلامی حاکی از وجود لاقط سهمی از آگاهی در میان حیوانات است. بخش دوم مقاله ایثار انسان نسبت به حیوانات که بخش مهمی از محیط‌زیست هستند را دربر می‌گیرد. انسان در سلسله مراتب وجود، مرتبه وجودی بالاتری نسبت به حیوان دارد و ایثار موجود اشرف برای اخس، ظاهر موجهی ندارد. ابن عربی مقدم داشتن حیوان را بر انسان نکوهش می‌کند و رازی پا را فراتر گذاشته و حتی جواز نابودی حیواناتی که برای بشر منفعت ندارند را صادر می‌کند. با تحلیل دقیق‌تر و بررسی برخی از دلائلی که افراد بواسطه آن اقدام به رفتار ایثارگرایانه نسبت به حیوانات می‌کنند درمی‌یابیم که می‌توان حداقل برخی از اینگونه اعمال انسانی را موجه دانست. گرچه انگیزه‌های گوناگونی، انسان را وادار به حمایت از محیط زیست و حیوانات می‌کند اما انگیزه الهی بالاترین تضمین برای حسن اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی از حیوانات است. این انگیزه منافاتی با دلایل دیگر ندارد بلکه جهت‌دهنده و تقویت کننده انگیزه‌های دیگر نیز هست.

واژگان کلیدی: ایثار، محیط زیست، از خودگذشتگی حیوانات، اختیار، نیاز، غریزه

تجزیه و تحلیل تاثیر فرهنگ ایثار بر قدرت نرم و امنیت نرم جمهوری اسلامی ایران

جعفر حیدری*

حسین مسعود نیا**

سید غلامرضا دوازده امامی***

محمود رضا قاضی رهبر****

چکیده

با ظهور و گسترش برق‌آسای اطلاعات، به‌گونه‌ای شگفت‌انگیز همه‌چیز در حوزه ارتباطی تغییر کرده است و صحنه و آرایش تقابل‌ها دچار تحول شده است. مفاهیمی مانند «قدرت» و «فرهنگ» هم در این میان تغییر کرده است و حالا «قدرت فرهنگی» به‌عنوان مبنای اساسی قدرت ملی مطرح شده است. نقش «فرهنگ» در افزایش «قدرت نرم» و «امنیت نرم» یک کشور، جدی‌تر شده و نقش مهمی در تحولات و شکل‌گیری قدرت هر کشور ایفا می‌کند. این پژوهش مستخرج از رساله دکترا و بر مبنای روش کتابخانه‌ای و اسنادی و تجزیه و تحلیل یافته‌ها با شیوه توصیفی و تحلیلی انجام پذیرفته است. ابتدا به بررسی و سیر تحولات قدرت، شکل‌گیری قدرت نرم و مؤلفه‌های قدرت نرم با تاکید بر فرهنگ ایثار پرداخته شده است و با توجه به توانایی دشمنان در احاطه و کاربرد تهاجم فرهنگی در تلاش برای فشار و ایجاد بحران در جمهوری اسلامی ایران، این پژوهش بهترین رهیافت و الگوی ارتقای قدرت نرم و امنیت نرم را استفاده و رجوع به فرهنگ اصیل و گهربار اسلامی ایثار می‌داند.

واژگان کلیدی: ایثار، دفاع نرم، قدرت، قدرت نرم، امنیت نرم، فرهنگ

jfrheidari1@gmail.com

h.masoudnia@ase.ui.ac.ir

gh.12emami@ase.ui.ac.ir

m.rahbarghazi@ase.ui.ac.ir

*. دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه اصفهان.

** .استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه اصفهان.

*** .استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه اصفهان.

****. استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه اصفهان.

نقش موزه‌های شهدا در جریان سازی ارزش‌های دفاع مقدس و باز تولید مفهوم ایثار با بهره‌مندی از پتانسیل نخبگان و هنر

مریم ماهی*

چکیده

بررسی مبانی و اصول موزه‌های شهدا در روند نقش تداومی پژوهش و آموزش، با لحاظ استفاده از پتانسیل دانشگاه و هنر در جهت حفظ و نمایش مطلوب آثار، از جمله موضوعات ارزشمندی است که در زمان کنونی در کنار بخش‌های مختلف جامعه اسلامی به لحاظ وظیفه‌ی ویژه‌ی آن، ضرورت یافته و نیازمند مطالعه‌ی جدی و گسترده در بحث جریان سازی، عمق‌بخشی و ماندگاری ارزش‌های دفاع مقدس و باز تولید مفهوم ایثار در رسیدن به جامعه‌ی ایده‌آل و اسلامی است. در حفاظت میراث فرهنگی شهدا با بهره‌گیری از علم و پتانسیل نخبگان در بُعد حفظ مادی، و نیز بهره‌مندی از دیدگاه هنر و تکنیک‌های متنوع آن در بعد حفظ معنوی آثار می‌باشد، که منجر به احیای اهداف و پیام موزه‌های شهدا در سطح مطلوب می‌گردد؛ و بی‌شک می‌تواند تأثیرات عمیق و پایداری در فرهنگ جامعه داشته باشد. بنابراین نقش این‌گونه موزه‌ها با ارائه و نگهداری صحیح آثار، در انتقال ارزش‌های دفاع مقدس در ابعاد گسترده‌ی جامعه‌ی اسلامی مورد توجه قرار گرفت؛ و موضوع مقاله با مطالعه‌ی موردی موزه‌ی شهدای تهران و مطالعه‌ی همه‌جانبه‌ی موزه‌ی شهدای تبریز در روند عملیات راه‌اندازی آن و ساماندهی بیش از ۴۰۰۰ اثر، به‌همراه بررسی شیوه‌ی نگهداری و نمایش آثار با اشاره به ترویج ارزش‌های دفاع مقدس و مفاهیم ایثار، شناختی کامل‌تر از این نوع موزه‌ها را با رویکرد علمی، تخصصی ارائه می‌نماید؛ که به نظر می‌رسد بر چالش‌های فراروی شکل‌گیری و عملکرد آن وارد است. هدف مقاله تبیین نظام مبانی موزه‌های شهدا در جهت انتقال صحیح پیام ارزش‌های فرهنگی جبهه و ترویج آن در جامعه می‌باشد؛ که با بهره‌مندی از تجربیات شخصی و روش استدلال توصیفی - تحلیلی، شیوه‌ی عملکرد این موزه‌ها را با حفاظت مطلوب آثار بررسی می‌نماید.

واژگان کلیدی: موزه‌ی شهدا، نخبگان، هنر، ارزش‌های دفاع مقدس، ایثار.

*. مسئول موزه شهدای استان آذربایجان شرقی و مدرس دانشگاه

ایثار یا استیثار؟ کدام یک در منابع فقهی ستوده شده اند؟

* میلاد دهقانی

** عباسعلی سلطانی

*** مرضیه فردوسی دولتشانلو

چکیده

ضرورت زیست اجتماعی انسان، مقتضی ترجیح منافع عمومی بر امیال فردی است درحالی که غریزه و طبیعت انسان به ترجیح خواسته‌های خود و تمامیت خواهی حکم می‌کند. ایثار و گذشت از ارزش‌های مهم و اساسی در زمینه فردی و اجتماعی به‌شمار می‌رود و به معنای دیگرگزینی و گذشتن از خود به سود دیگران است و از فضایل اخلاقی به‌شمار می‌رود. نقطه مقابل ایثار، استیثار است که به معنای خودگزینی و منفعت خود را مقدم داشتن است که از ردایل اخلاقی به‌شمار آمده و مورد مذمت قرار گرفته است. غریزه و طبیعت بشر همیشه اینگونه است که خود را بر دیگران مقدم می‌دارد و این خودگزینی علت اصلی تباهی فرد و جامعه، سقوط انسان از مرتبه انسانیت، تبعیض حقوقی و محرومیت است. اما ایثار جایگاه ارزشی والایی دارد و در دین اسلام از نشانه‌های مؤمنان به‌شمار می‌رود. دستاورد این تحقیق - که باروش تحلیلی توصیفی تدوین شده - این است که با توجه به اهمیت و ارزش والای ایثار در جامعه و تأکید خداوند در آیات مختلف قرآن و سخنان امامان معصوم در روایات ضرورت می‌یابد، به صورت جزئی و دقیق‌تر مبانی ایثار و استیثار در فقه و حقوق اسلامی مورد تحقیق قرار گیرد. بر این اساس می‌توان گفت که با توجه به مبانی و منابع فقه و حقوق اسلام، با این که استیثار و خودخواستن امری غریزی و طبیعی است و می‌تواند منافی چون حفظ جان داشته باشد اما ایثار و دگرخواهی است که موجب زندگی سعادت‌مندانه در دنیا و آخرت خواهد شد.

واژگان کلیدی: ایثار، استیثار، سعادت انسان، منافع عمومی، امیال فردی، منابع فقه.

*. دانش‌آموخته دانشگاه فردوسی مشهد. کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی مشهد.

milad.dehghani@mail.um.ac.ir

soltani@um.ac.ir

**. دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد. دانشگاه فردوسی مشهد.

***. دانشجوی دانشگاه فردوسی مشهد. کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی مشهد.

m.ferdowsi@mail.um.ac.ir

واکاوی نقش شبکه های اجتماعی ایثارگری در تقویت و ارتقاء سرمایه اجتماعی

مرتضی معین*

چکیده

سرمایه اجتماعی را می توان در کنار سرمایه های اقتصادی و انسانی، بخشی از ثروت ملی به حساب آورد که بستر مناسبی برای بهره برداری از سرمایه انسانی و فیزیکی (مادی) و راهی برای نیل به موفقیت قلمداد می شود. دولت و ملتی که از سرمایه اجتماعی متکی بر فرهنگ ایثار و شهادت برخوردار است، ضمن توفیق در برنامه ها، رابطه ناگسستگی و محکمی را بین خود برقرار کرده اند و این رابطه دوسویه موجب افزایش اعتماد عمومی و مشارکت آحاد جامعه در تصمیمات دولت و موفقیت دولت در ارائه خدمات به مردم می گردد. هدف تحقیق حاضر واکاوی نقش شبکه های اجتماعی ایثارگری در تقویت و ارتقاء سرمایه اجتماعی بوده است. جامعه آماری کل این تحقیق مشتمل بر ایثارگران منطقه ۲ کانون بازنشستگان بنیاد شهید و امور ایثارگران شهر تهران بوده که با توجه به فرمول کوکران برای جامعه محدود تعداد ۱۶۵ نفر برای آن بدست آمد. یافته های تحقیق حاضر نشان دهنده این موضوع بوده که اثرگذاری شبکه های اجتماعی ایثارگران بر ارتقا و بهبود روحیه بخشش در جامعه بیشتر از سایر متغیرها بوده و پس از آن اثرگذاری این متغیر بر ارتقای مشارکت مردمی در جامعه قرار داشته است.

واژگان کلیدی: شبکه اجتماعی، ایثارگر، اجتماع، سرمایه اجتماعی

*. دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی آی تی گرایش تجارت الکترونیک

تأثیر گفتمان ایثار بر تسریع روند ظهور آخرین منجی

مصطفی حاجی حسینلو

چکیده

ظهور و مسئله تشکیل حکومت امام معصوم در آخرالزمان کلیدی ترین واژه گفتمان تمدنی شیعه اثنی عشری به حساب می آید. پیروان این مکتب تمام تلاش های علمی و عملی خود را بر پایه اعتقادی که مبنی بر فضیلت زمینه سازی ظهور دارند، در همین جهت شکل داده اند. با توجه به گفتمان های رفتاری مختلفی که در جوامع بشری و حتی شیعی در ادوار گذشته و معاصر غالب و رایج بوده است و هیچ یک از آنها موفق به زمینه سازی منجر به نتیجه نشده است به نظر می رسد گفتمانی که می تواند در این باب موفق باشد و بنا به تجربه آزمون خود رانیز پس داده است، گفتمان ایثار محور است. این پژوهش در صدد است تا با بررسی گفتمان های دیگر و مقایسه آن با گفتمان ایثار، اهمیت و نقش محوری آن در تسریع و زمینه سازی ظهور را بیان کند.

واژگان کلیدی: ظهور، عقل معاش، قانون موضوعه، عدالت محوری، انصاف، ایثار

بررسی اثر گذاری فرهنگ ایثار و شهادت بر تحقق سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه‌ی اقتصادی

امیر نبی زاده*

چکیده

فرهنگ ایثار و شهادت از آن دسته مفاهیم ناب اسلامی است که مرز روشنی میان نظریات سرمایه‌ی اجتماعی از منظر اسلام و اندیشه متعارف ترسیم می‌نماید. تحقق این فرهنگ برجسته در کنار آثار و برکات فراوانش می‌تواند از طریق کاهش هزینه تعاملات و قراردادهای اجتماعی و تسهیل کنش‌های هدفمند اجتماعی، نتایج پر ثمری در جامعه از خود برجای گذارد. از جمله نتایج بسط فرهنگ ایثار و شهادت، کاهش فقر، کارآمدی حکومت و دولت و برقراری امنیت است که می‌تواند بستر مناسبی برای تحقق توسعه اقتصادی ایجاد نماید. از آنجا که سرمایه‌ی اجتماعی دارای مصداق‌ها و کارکردهای متنوعی می‌باشد، لازم است مؤلفه‌ها و عناصر اصلی آن مورد شناسایی قرار گیرد، در غیر این صورت سرمایه‌ی اجتماعی تنها به عنوان یک مفهوم انتزاعی مطرح بوده و کاربرد سیاست گذاری و برنامه‌ریزی نخواهد داشت. این نوشتار می‌کوشد تا با مراجعه به متون و نصوص اسلامی، با معرفی فرهنگ ایثار و شهادت به عنوان یکی از مؤلفه‌ها و نماگرهای اصلی، از طریق ایجاد و تقویت اعتماد تعمیم یافته و مشارکت عمومی بر استحکام سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه‌ی اقتصادی در اندیشه دینی، موثر واقع گردد.

واژگان کلیدی: فرهنگ ایثار و شهادت، سرمایه‌ی اجتماعی، توسعه اقتصادی

---

*. دانشجوی دوره‌ی دکتری رشته‌ی مدیریت دولتی، واحد رفسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی،

نقش ایثار اجتماعی در دفاع مقدس (مطالعه موردی: شهر بابل)

علی حسین صادقی عالمی

چکیده

جنگ هشت ساله ایران و عراق یکی از رخداد‌های مهم تاریخ بشر در قرن بیستم است. در مورد ایثار اجتماعی ملت ایران در جنگ تحمیلی، مصادیق و تحلیل‌های متعددی وجود دارد که از جمله می‌توان به گسترش و تقویت روحیه از خود گذشتگی، ایجاد روحیه جهاد و دفاع، گسترش عینی ارزش‌های شهادت، همبستگی اجتماعی و... اشاره نمود، و البته در این بین یکی از مهمترین این مصادیق، اثرات عمیق روحیه ایثار اجتماعی می‌باشد. در این پژوهش سعی گردید نقش ایثار اجتماعی در دفاع مقدس با فرضیاتی همچون: شکل‌گیری بسیج (رزمندگان داوطلب)، تشکیل بسیج (بسیج سازندگی)، گسترش روحیه شهادت طلبی و روحیات مذهبی ملی در گسترش ایثار اجتماعی با روش‌های تبیینی پیمایشی و با استفاده از حجم نمونه ۵۰۰ نفری از مردم عادی شهرستان بابل، مبتنی بر داده‌ها و اطلاعات رسمی و تحقیقات میدانی بررسی شده و آنگاه، با استفاده از پرسشنامه، اطلاعات لازم جمع‌آوری و با بهره‌گیری از نرم‌افزار *Spss* مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. نتایج حاصله نشان می‌دهد که در بین فرضیات مطروحه در این تحقیق، بین متغیر مستقل و متغیر وابسته رابطه معناداری وجود دارد. در کل، یافته‌های میدانی این پژوهش نشان می‌دهد که از دیدگاه مردم شهرستان بابل، بین شکل‌گیری بسیج (رزمندگان داوطلب)، تشکیل بسیج (بسیج سازندگی)، و گسترش روحیات مذهبی ملی با دفاع مقدس رابطه معنی‌داری وجود دارد، و از سوی دیگر نیز، گسترش روحیه شهادت طلبی، در پیشبرد اهداف جنگ نقش بسیار پررنگی داشته است.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، دفاع مقدس، بسیج رزمندگان داوطلب، شهادت طلبی

نقش ایثار اجتماعی در سبک زندگی ایرانی_اسلامی

ناهید داوودی*

چکیده

در تمام جوامع بشری، ارزش هایی وجود دارد که بنیان اصلی فرهنگ آن جامعه را شکل میدهند، چرا که از باور های یک ملت سرچشمه می گیرند و در عرصه های گوناگون فعالیت آن تاثیر می گذارد. افراد یک جامعه گفتار و رفتار خویش را بر اساس ارزش هایی که پذیرفته اند و به آنها پایبندند، سامان می دهند. اهمیت و جایگاه این ارزش ها به گونه ای است که هر ملتی، هویت و حیات اجتماعی و سیاسی خود را در پایبندی و احترام به آنها و انتقال کامل آن به نسل های آینده میداند. فرهنگ ایثار یکی از ارزش هایی است که هم زمان با تاریخ ایران شکل گرفته و همیشه از جایگاه ویژه ای برخوردار بوده و از دیرباز، الهام دهنده ی مؤمنان و مسلمانان در مسیر تعالی آموزه های انسانی و الهی در جامعه اسلامی بوده است. اما شناساندن، ترویج و تقویت ارزشهای فرهنگ ایثار برای جامعه ایرانی اسلامی بخصوص نسل های کنونی یکی از مهمترین و اساس ترین وظیفه مسئولین، رسانه های جمعی و نهادهای فرهنگی و اجتماعی می باشد تا در قرن حاضر، در مقابل دشمنان اسلام که تمام سعی و تلاش خویش را برای بی اهمیت کردن و کم فروغ تر کردن ارزشهای ایثار و شهادت در میان جوامع به خصوص نسل جوانان به کار بسته اند، بتوانند ارزش و مقام ایثار گران و شهدا را در بین جامع تقویت و ترویج کنند. بنابراین ترویج، تقویت، تبیین و تعریف فرهنگ و ایثار و شهادت مانند دیگر مفاهیم مثل مفاهیم اقتصادی، تربیتی، سیاسی و... امری ضروری و الزامی می باشد. از این رو اهمیت این مقاله در این است که با روش توصیفی- اسنادی، و با جمع آوری اطلاعات از طریق کتابخانه، مقالات، اینترنت و...، مفاهیم ایثار اجتماعی و نقش آن در جامعه ایرانی اسلامی را تعریف و تبیین نموده چرا که فرهنگ ایثار به عنوان یکی از منابع سرمایه اجتماعی جایگاه رفیعی در پیشرفت ایران اسلامی داشته و موجب تداوم، تثبیت و پیشرفت نظام جمهوری اسلامی ایران شده است.

واژگان کلیدی: شبکه اجتماعی، ایثارگر، اجتماع، سرمایه اجتماعی

*. مدرس مقطع ابتدایی آموزش و پرورش مازندران (عباس آباد)

ایثار اجتماعی در آموزه های قرآن و معارف اسلامی

مجید علی اکبری

چکیده

در مفهوم ذهنی عامیانه شاید اولین تجسم ذهنی که از کلمه ایثار در ذهن می آید مفهوم شهادت یا از خودگذشتگی مالی یا بخشش است و دامنه معنایی این واژه در عرف عام، به قدری محدود شده که بیشتر در این معانی آشکار شده است اما امروزه با گسترش جوامع ایثار در معنایی وسیع تر خودنمایی می کند که از شاخه های ایثار می توان به ایثار اجتماعی اشاره کرد ایثار اجتماعی گسترده ایثار را فراتر می برد و و دایره آن را در سطح جوامع وسعت می دهد. این نوع از ایثار در برهه های سخت اجتماعی پدیدار می شود که از مصادیق آن بحران های اقتصادی و حتی بحران های فرهنگی یا سیاسی است در این مقاله علاوه بر توصیف ایثار و مفهوم آن و بررسی آن در آیات و روایات به بررسی ایثار اجتماعی و مصادیق آن می پردازیم.

واژگان کلیدی: ایثار، ایثار اجتماعی، جامعه، نوع دوستی، فرهنگ ایثار

واکاوی مؤلفه های ایثار اجتماعی در آموزه های قرآنی و معارف اسلامی و تعیین جایگاه آن ها در اسناد تحولی آموزش و پرورش ایران

جواد آقامحمدی*

چکیده

هدف پژوهش حاضر واکاوی مؤلفه های مربوط به ایثار اجتماعی مبتنی بر آموزه های قرآنی و معارف اسلامی و تعیین جایگاه آن ها در اسناد تحولی آموزش و پرورش ایران بوده است. روش تحقیق در محدوده روش های توصیفی از نوع تحلیل محتوا بود. جامعه آماری در بخش کیفی متون و مطالعات تجربی صورت گرفته در حوزه ایثار و در بخش کمی اسناد تحولی (مبانی نظری تحول بنیادین، برنامه درسی ملی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران) جمعاً ۵۰۷ صفحه بدون مقدمه، صورت جلسات و منابع بودند که تمامی آن ها به عنوان نمونه آماری به روش سرشماری (کامل شماری) انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. جهت سنجش میزان پرداخت و تحلیل سوالات بخش کمی از آمار توصیفی استفاده شد. جهت استخراج مؤلفه های مربوط به ایثار اجتماعی به منابع و متون اسلامی به ویژه قرآن کریم و نهج البلاغه مراجعه گردید و مؤلفه های ایثار اجتماعی شناسایی و در قالب چک لیستی مورد بررسی قرار گرفت. روایی سیاهه واری یا همان چک لیست توسط جمعی از خبرگان و پایایی آن با استفاده از روش اسکات (۸۹/۵) که به روش توافق بین صاحب نظران مشهور است بدست آمد. یافته های پژوهش در بخش کیفی نشان از شناسایی ۱۰ مؤلفه ی کلیدی مربوط به ایثار اجتماعی در متون و منابع اسلامی بود که عبارتند از: شهادت طلبی، مقدم داشتن دیگران بر خود برای رضای خود، گسترش روحیه گذشت و فداکاری در جامعه، دوستی و محبت در جامعه، بذل مال با هدف فقرزدایی در جامعه، ایجاد روحیه اتحاد و همبستگی در جامعه، ترجیح منافع ملی بر منافع فردی و گروهی، عزت طلبی، خدمتگزاری به خلق و گسترش عدالت طلبی در جامعه و در بخش کمی پس از بررسی داده ها مشخص گردید که در اسناد تحولی جمعاً ۹۰۱ مورد به مؤلفه های ده گانه ایثار اجتماعی اشاره شده است که در این بین گسترش عدالت طلبی در جامعه با ۲۲۸ مورد و مقدم داشتن دیگران بر خود با ۱۶ مورد به ترتیب بیشترین و کمترین میزان انعکاس را به خود اختصاص داده اند.

واژگان کلیدی: ایثار، ایثار اجتماعی، آموزه های قرآنی، اسناد تحولی آموزش و پرورش

*. دکترای مدیریت آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی. تهران. ایران.

مبانی ایثار اجتماعی در اندیشه اسلامی معاصر؛ بازخوانی آرا علامه طباطبایی و شهید مطهری

سید جواد حسینی*

چکیده

ایثار به عنوان یک ارزش در اسلام مطرح است. اسلام انسان را به رفتار مبتنی بر ایثار دعوت می نماید و آن را یک فضیلت بر می شمارد. جامعه ی اسلامی نیز محمل بروز و ظهور ایثار اجتماعی است. در اندیشه ی اسلامی یکی از ویژگی های جامعه ی ایده آل، بر جسته شدن فضیلت و ارزش ایثار اجتماعی در رفتار مسلمانان است. از این رو ایثار اجتماعی در جامعه ی اسلامی از نهاد خانواده تا سطوح بزرگتر اجتماعی نظیر تمدن جهانی اسلام نیز قابل تصور است. اندیشمندان اسلامی با ارائه انسان شناسی مبتنی بر جهان بینی اسلامی، چارچوب فکری را طراحی نموده اند که مبتنی بر آن انسان مومن، رشد و شکوفایی خود را در مسیر کمال را در گرو ایثار اجتماعی در جامعه ی اسلامی می داند. علامه طباطبایی (ره) و استاد شهید مرتضی مطهری (ره) دو اندیشمند معاصر اندیشه ی اسلامی هستند که مبتنی بر نظریه ی فطرت، انسان شناسی و جامعه شناسی اسلامی را تبیین می نمایند که ایثار و ایثار اجتماعی در آن قابلیت توصیف و تبیینی نظام مند و منطقی دارد. اندیشمندان نوصدرایی انسان را موجودی مرکب تعریف می نمایند که متشکل از فطرت و طبیعت یا همان خود عالی و خود دانی می باشد. این تعریف از انسان، ایثار اجتماعی را از سنخ رفتاری می داند که انسان برای رشد خودعالی و فطری خود انجام می دهد و همچنین رشد جامعه ی انسانی نیز در گرو ترویج ایثار اجتماعی به عنوان رفتاری فضیلتمند و از روی اختیار و آگاهی است. در نتیجه در این رابطه ی دوسویه، ایثار اجتماعی هم منجر به قوام و استحکام جامعه ی انسانی و اسلامی خواهد شد و هم ترویج آن منجر به دعوت جامعه اسلامی به رفتاری ایثارمند خواهد شد. در این مقاله ی پژوهشی بعد از مفهوم شناسی اسلامی مبتنی بر منابع اسلامی، انسان شناسی اسلامی و جامعه شناسی اسلامی منبعث از اندیشه ی این دو اندیشمند ارائه خواهد شد و مبتنی بر این ساختار اندیشه ایی ایثار اجتماعی تبیین می شود. نوآوری این پژوهش در ارائه ی ایثار اجتماعی مبتنی بر انسان شناسی و جامعه شناسی منبعث از اندیشه ی اصیل اسلامی می باشد.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، اندیشه اسلامی، شهید مطهری، علامه طباطبایی

واکاوی جایگاه ایثار اجتماعی در آموزه های قرآن و معارف اسلامی

محسن خزائی*

حسین خزائی**

چکیده

به نظر می‌رسد امروزه جامعه ایرانی نیاز مبرمی به توسعه فرهنگ ایثار داشته باشد. موضوعی که می‌توان از آن تحت عنوان ایثار اجتماعی یاد کرد. ایثار اجتماعی یکی از مسائلی است که امروزه در کشور ما مورد غفلت واقع شده است. فلذا تصمیم بر آن شد به منظور تقویت و تبیین این مقوله بسیار مهم پژوهش حاضر صورت پذیرد. در این مقاله معنای لغوی و اصطلاحی ایثار خاصه ایثار اجتماعی، همچنین جایگاه ایثار اجتماعی، مفهوم ایثار اجتماعی و مصادیق آن در آموزه های قرآن و معارف اسلامی، مورد تحقیق و کنکاش قرار گرفته است. در ادامه این مباحث به ویژگی ها، لوازم، موانع و شیوه های ایجاد و ترویج روحیه ایثار اجتماعی در میان اقشار مختلف جامعه پرداخته می‌شود و در پایان نیز راه کار هایی به منظور تقویت و گسترش این ارزش اجتماعی (ایثار اجتماعی) در جامعه ارائه خواهد شد.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، آموزه های قرآن، معارف اسلامی، ایثار، شهادت

نقش "ایثار اجتماعی" در شکل‌گیری امت واحده اسلامی در جهان اسلام

اعظم محمدی*

چکیده

موضوع مقاله حاضر، ایثار، بیانگر گرانهاترین سرمایه ارتباطی است. در این مقاله جایگاه ایثار در اسلام و صدر آن را بیان می‌کند. نمونه‌هایی از ایثار اجتماعی و ایثار فردی بیان شده که نشان دهنده این است که ایثار اجتماعی تحقق نمی‌یابد مگر اینکه ایثار فردی هم وجود داشته باشد. وقتی در یک جامعه ایثار به خوبی معرفی شود و آثار آن در این جهان و جهان باقی به خوبی بیان شود آن موقع می‌توان از جامعه، ایثار اجتماعی توقع داشت. وقتی جایگاه ایثار را در صدر اسلام در این مقاله بررسی می‌کنیم، می‌بینیم واقعا تمامی افراد این جامعه برای اینکه اسلام باقی بماند از تمام وجود و دار و ندار خود ایثار کردند تا هدف اصلی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و اله) تحقق یابد. از اول شخص این جامعه، پیامبر (صلی الله علیه و اله) می‌توان به عنوان یک ایثارگر نام برد. وقتی یک جامعه ببینند که رهبر جامعه برای تعالی و رسیدن به هدف اصلی خود اینگونه ایثار و از خود گذشتگی انجام می‌دهد، همگی حاضرند هم راه و هم قدم با او قدم بردارند. در این مقاله به جایگاه ایثار از خانواده پیامبر (صلی الله علیه و اله) تا اعراب بادیه نشین و فقیر، مهاجران و انصار و نقش ایثار در شعب ابی طالب پرداخته شده است.

کلمات کلیدی: ایثار، ایثار اجتماعی، حضرت خدیجه (سلام الله)، شعب ابی طالب، مهاجران و انصار

ایشان اجتماعی؛ تحلیلی روانشناختی

روح الله عباسی

چکیده

یکی از مباحث فرهنگی و اجتماعی که در سطح فرد نیز قابل تحلیل است مفهومی است که از آن به عنوان ایشان* یاد می شود. مفهوم ایشان اجتماعی در فرهنگ بومی ما متأثر از آموزه های دینی و بالارزش بودن فرهنگ از خودگذشتگی و بالاتر از آن شهادت، این موضوع جایگاه ویژه ای پیدا می کند فرایند شکل گیری ایشان اجتماعی تحت تاثیر مسائلی نظیر سطح رشد اخلاقی، ویژگیهای شخصیتی، سبک زندگی افراد قرار دارد. از حیث فرایندهای شکل گیری و آثار و پیامدهای فردی می توان رفتار ایشان را در شاخه های مختلف علوم انسانی مورد بررسی قرار داد. یکی از این شاخه ها که میتوان از طریق آن مفهوم ایشان اجتماعی را مورد مذاقه قرار دهیم، دیدگاه روانشناسان به این موضوع است.

---

* self-sacrifice

رسانه و ایثار اجتماعی در ایران با رویکرد تاثیر رسانه های نوشتاری بر استمرار فرهنگ ایثار و شهادت در قالب ایثار اجتماعی

غلامرضا یاوند عباسی

چکیده

با توجه به گستردگی حوزه رسانه، پژوهش حاضر تنها با موضوع تاثیر رسانه های نوشتاری بر استمرار فرهنگ ایثار (اعم از فداکاری در دوران انقلاب اسلامی و دفاع مقدس و ایثار اجتماعی) و با روش تحلیل گفتمان، سه روزنامه ایران، همشهری و عصر ایرانیان به عنوان نمونه هایی از روزنامه های دولتی، عمومی و خصوصی و در مقطع زمانی ماههای مرداد، شهریور و مهر سال ۱۳۹۱ مورد بررسی قرار گرفته است

مسئله اساسی در این تحقیق این است که چه میزان به موضوع ایثار آن هم به مصادیق روز آن (ایثار اجتماعی) پرداخته می شود. آنچه که کم و بیش در حوزه مصادیق ایثار ملاحظه شد عمدتاً با مناسبت هایی چون هفته دفاع مقدس، روز آشنانشان، زلزله و زرقان و رویدادهای دیگر مرتبط بود. به طوری که طرح بدون مناسبت موضوع مرتبط با ایثار تنها کمتر از ۶٪ حجم مطالب را تشکیل داده است و این مطلب نشانگر این مسئله است که کلیه مسایل مرتبط با حوزه ایثار به صورت مناسبتی مطرح می شود و هیچ سیاست و برنامه مدونی در باب پرداختن مستمر و هدایت مناسب این مقوله برای فرهنگ سازی و نهادینه کردن فرهنگ ایثار و ایجاد پیوند بین مصادیق ایثار دوران دفاع مقدس و مصادیق ایثار اجتماعی وجود ندارد. و نیز این مطلب موید فرضیه محقق در ارتباط معنی دار فرهنگ ایثار و زمان بحران طبیعی و همچنین انسان ساز می باشد. و از سوی دیگر مشاهده گردید که عمدتاً مسایل مربوط به حوزه فرهنگ ایثار صرفاً به صورت اخبار و گزارش بوده و جنبه اقناعی نداشتند به طوری که ۷۱٫۵ درصد مطالب با رویکرد تبلیغی، ۲۶٫۹ درصد خنثی و تنها ۱٫۶ درصد آن رویکرد اقناعی داشته است. این امر نیز موید این فرضیه محقق است که بین مطالب مندرج در روزنامه ها و ترویج فرهنگ ایثار در زندگی روزمره رابطه معنی داری وجود دارد و در نهایت این فرضیه که وابستگی اقتصادی در روزنامه ها و نوع تیتراژ (رویدادگرا و شخصیت گرا) رابطه معنی داری دارد در آزمون رد شده است.

واژگان کلیدی: فرهنگ، ایثار، مطبوعات

برخورد دوگانه اجتماع با ایثار و ایثارگر

محمد رضا یوسفی*

فریبا طلا بخش**

چکیده

ایثار، گرچه یک مقوله فردی است ولی ثمرات و فواید آن اجتماعی است. در هشت سال دفاع مقدس گروهی به عنوان ایثارگر از جان، سلامت، مال و آینده خود گذشتند تا آینده روشنی را برای نسل‌های بعد ترسیم کنند. پس از دوران جنگ، تحت تاثیر مسائل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، جامعه دوقطبی شده و برخورد دوگانه‌ای با ایثار و ایثارگر کرد. گروهی بر حفظ ارزش‌های انقلاب مداومت کردند و فرهنگ ایثار را بهترین الگوی ساخت جامعه انقلابی معرفی کردند. عده‌ای نیز مقوله ایثار را خاص زمان بحران دانستند و با طرح شعارهایی همچون کهنه شدن، گذشتن دوره جنگ و طرح نو در انداختن به مقابله با ایثار و طرد ایثارگر برخاستند. این برخورد دوگانه از یک سو موجب غربت ایثارگر در جامعه و سوختن و ساختن با آنچه برایش ارزش داشت منتهی شد و از دیگر سو پافشاری بر آرمان ایثارگر و حفظ و احیای فرهنگ ایثار را در برداشت. این نوشتار با بررسی شعر مقاومت، برخورد دو گانه جامعه را با ایثار و ایثارگر مورد پژوهش و تحلیل و نقد قرار می‌دهد. این بررسی نشان می‌دهد جانباز به عنوان شاخص‌ترین عضو ایثارگر جامعه و عینی‌ترین یادگار دوران ایثار، بیشترین سهم را در این موضوع و شعر معاصر به عنوان آینه تمام‌نمای جامعه بیشترین بازتاب را دارد.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، ایثارگر، شعر دفاع مقدس، جانباز، ارزش‌های انقلاب اسلامی

ایثار اجتماعی از منظر فرهنگی و اجتماعی

مژگان جاهدی*

چکیده

امروزه ایثار اجتماعی می‌تواند یکی از مولفه‌های اصلی رشد و تعالی جامعه باشد و همه اقشار جامعه به این فرهنگ نیاز دارند، زیرا به رفع مشکلات کمک می‌کند و نوعی از ایثار است که نشأت گرفته از فرهنگ ایثار و شهادت می‌باشد. کشور ما ایران، در تاریخ معاصرش همیشه شاهد ایثار و فداکاری و از خودگذشتگی مردمانش بوده است. از زمان مشروطه تاکنون، در ایستادگی مقابل حاکمان ظالم، در انقلاب و جنگ تحمیلی، در سختی‌ها و مشکلات، مردم همیشه باهم متحد بوده و با ایثار و گذشت از کشورشان دفاع کردند. در این مقاله به بررسی ایثار اجتماعی، آموزش و مصادیق ایثار اجتماعی، رابطه ایثار و سرمایه اجتماعی، نقش زنان در ایثار، نقش ایثار در سلامت جامعه، ضرورت حفظ و انتقال فرهنگ ایثار اجتماعی پرداخته می‌شود. برای نهادینه کردن فرهنگ ایثار و شهادت باید تلاش نمود تا آن را به صورت فرهنگ عمومی در جامعه درآورد و برای انجام این امر مهم بایستی به نحوی اقدام نمود که آثار و پیامدهای آن برای نسل جوان و حاضر که بستر انتقال این فرهنگ به نسل‌های بعد است، پذیرفته شود. ایثار، فداکاری و گذشت لازمه وجود هر جامعه است و افراد برای اینکه در کنار هم به خوبی زندگی کنند، علاوه بر اینکه ارتباطات سالم و درستی داشته باشند، باید از این خصیصه مهم اخلاقی بهره ببرند. کشور ما بدلیل موفقیت خاص خود نیاز زیادی به مردمان باایثار دارد. شیوه‌های پرورش و ترویج فرهنگ ایثار در نظام آموزش و پرورش، شناسایی عناصر بنیادین مفهوم ایثار و شکوفایی و پرورش این عناصر، مقدمه رشد و گسترش فرهنگ ایثار است.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، فرهنگی، شهادت، فداکاری، سرمایه اجتماعی

*. دانشجوی رشته اخلاق کاربردی دانشگاه پیام نور پیرانشهر

ماهیت و چیستی ایثار و شهادت و ارتباط آن با توسعه

کامبیز فتح معماری

چکیده

در این مقاله ابتدایه تعریف لغوی واژگان کلیدی پرداخته شده سپس به موضوع مفهوم شهادت از نظر اندیشمندان معاصر ایران پرداخته شد. در ادامه ضمن تشریح عدالت و توسعه و پرداخت به این دو موضوع از نگاه اندیشمندان غرب و اسلامی، از شهادت (کشته شدن در راه خدا) به عنوان راهبرد عدالت (جمع فضایل برتر) و از عدالت به عنوان راهبرد توسعه یاد شده و توضیحاتی ارائه گردیده است. در این مقاله سعی شده رابطه بین شهادت، عدالت و توسعه فرآگیر و پایدار تبیین شود.

واژگان کلیدی: ایثار، شهادت، توسعه، عدالت، ماهیت، تغییر

نقش ایثار اجتماعی در همگرایی افراد جامعه با توجه به آموزه های قرآن و اسلام

شهربانو شیرزادی

چکیده

ایثار اجتماعی از شاخصه های مهم در دین اسلام است. تبیین و شناسایی فرهنگ ایثار و شهادت، از مکانیزم های دفاعی اسلام برای تسلیح جامعه در برابر هجوم فرهنگ غیرخودی است. ایثار اجتماعی نقش بسزایی در حفظ دین، ارزش های آن و استقلال کشور ایفا می کند به طوریکه احیاء و گسترش فرهنگ ایثار، لازمه ی زنده بودن دین اسلام است و به همین دلیل در بسیاری از آیات و روایات به این امر مهم پرداخته شده است. ما در این تحقیق بر اساس آموزه های قرآن و معارف اسلامی به بررسی و شناخت ایثار اجتماعی، عوامل و زمینه های گسترش ایثار اجتماعی و نقش ایثار اجتماعی در همگرایی افراد جامعه می پردازیم.

بررسی شاخص‌های روانسنجی مقیاس‌های نگرش به کمک (HAS)

مهدی اسماعیل نژاد*

حسن عبدالله زاده**

چکیده

هدف از تحقیق حاضر بررسی ساختار عاملی نگرش به کمک برای استفاده در ایران می‌باشد. این آزمون در سال (۱۹۹۸)، توسط گری اس نیکل تدوین شده است. بدین منظور با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تعداد ۳۸۴ نفر از افراد عادی بالای هجده سال شهر گرگان انتخاب و پرسشنامه روی آنها اجرا گردید که پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای تعیین آزمون از روش‌های روایی محتوایی و روایی سازه، تحلیل عاملی و برای پایایی از روش همسانی درونی و شاخص ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. براساس نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، یک عامل استخراج شد. همچنین نتایج آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر ۰/۶۵ می‌باشد. از سوی دیگر، نتایج حاصل حاکی از آن است که همسانی درونی بین متغیر اصلی و گویه‌ها در سطح بالایی قرار دارد همچنین میزان همبستگی بین نگرش به کمک (کلی) با مولفه‌های گرایش‌های اجتماعی در حد مناسب می‌باشد. بنابراین نتایج نشان دهنده روایی و پایایی بالای آزمون می‌باشد.

واژگان کلیدی: نگرش به کمک، نگرش مثبت نسبت به کمک و نگرش منفی نسبت به کمک

*. گروه روانشناسی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی

** . استادیار روان شناسی دانشگاه پیام نور، نویسنده مسئول

درآمدی بر پیوندهای ایثار و حقوق

جعفر صادق منشی*

چکیده

شناخت پیوندهای اخلاق و حقوق به طور عام و ایثار و حقوق به طور خاص، هم در ارزیابی نظامهای حقوقی و هم در انتخاب آگاهانه برای ورود نظام تقنینی به مقوله ایثار و هم به طور کلی در معرفی این فضیلت بزرگ اخلاقی می تواند دارای آثار مبارکی باشد.

ایثار را، به عنوان یک رفتار اختیاری، می توان اوج تعالی یک انسان و بلکه وجه تمایز او از سایر موجودات دانست. از همین رو همه ی نظامهای تقنینی با شدت و ضعف متأثر از مبانی جهان شناختی و انسان شناختی خود، در مجموعه ی قواعد و احکام حقوقی خود جایگاهی برای اخلاق قائل شده اند.

بهترین توجیه نظری و انگیزه عملی برای ایثار را صرفاً می توان در یک نظام دینی توحیدی جستجو کرد که علاوه بر زندگی و لذا یذ مادی و موقت دنیوی، حیات ابدی و لذا یذ مادی و معنوی همیشگی را به پیروان خود بشارت می دهد.

از همین رو در جوامع دینی موارد ایثار گری بسیار فراتر از سایر جوامع است.

هرچند نظامهای فکری غیر دینی مانند اومانیسیم و لیبرالیسم، توجیهی نظری برای ایثار و ترغیب یک شخص به ایثارگری ندارند ولی نظامهای حقوقی مبتنی بر این تفکرات، در عمل با فهم نقش منحصر بفرد ایثار به عنوان بدیل باید و نبایدهای خشک و خشن حقوقی، برای تنظیم بهینه روابط اجتماعی و یا با تاثیر پذیری از فرهنگهای دینی یهود و مسیحیت و عرف، این فضیلت اخلاقی و لزوم ترویج آن را پذیرفته اند؛ با این حال یک شخص لیبرال دلیلی برای فداکردن خواسته های فردی خود در پای افراد دیگر ندارد.

قانونگذار جمهوری اسلامی که بر اساس اصول قانون اساسی، قوانین و مقررات آن باید مبتنی بر آموزه های دین اسلام باشد، در قوانین اداری، مدنی و کیفری و نیز در سیاستگذاری های کلان تقنینی در حوزه ی پیشگیری از جرم به مقوله ایثار عنایت داشته است.

این تحقیق، تحقیقی کیفی است که در آن از روش تحلیل اسناد علمی استفاده شده است. به منظور آشنایی با واژگان کاربردی، مفاهیم مرتبط تعریف شده و سپس نظرات مختلف درباره موضوع توصیف و آن گاه تحلیل و از آن نتیجه گیری شده است.

واژگان کلیدی: ایثار، حقوق، اخلاق، قانونگذاری، پیشگیری از جرم

*. عضو هیأت علمی دانشکده حقوق و معارف اسلامی دانشگاه امام صادق علیه السلام

دفاع مقدس و ایثار اجتماعی

نسیب یاری*

چکیده

دفاع مقدس، واژه ای است که به جنگ تحمیلی حزب بعث عراق علیه جمهوری اسلامی ایران اطلاق می شود. شروعی که برای خاتمه آن هشت سال مردان غیور و زنان شیردل ایران زمین با ایمان، ولایتمداری، بصیرت و شهادت طلبی، همزمان با دنیایی از کفر و استکبار جنگیدند و هزاران شهید و جانباز تقدیم انقلاب کردند؛ اما وجبی از خاک میهن را حتی برای لحظه ای زیر چکمه های دشمن غاصب تحمل نکردند. دفاع مقدس ملت ایران برگرفته از مکتبی عاشورایی بود که با رهبری امام خمینی(ره) برای حفظ اسلام و انقلاب اسلامی و عزت و وطن شکل گرفت و بنابر فرمایش امام خمینی (ره) «جنگ تا رفع فتنه» ادامه دارد. جنگی که برای ما دفاع مقدس و دفاعی که از دید رهبر کبیر انقلاب اسلامی "نعمتی بزرگ" بوده و هست. نکته مهم در تفاوت گرامیداشت یاد و خاطره هشت سال دفاع مقدس با سایر وقایعی که در کشورهای دیگر رخ داده، این است که اساساً هرکشوری پایان جنگ و یا هر بحرانی را گرامی می دارد اما در کشور ما شروع جنگ تحمیلی گرامی داشته می شود. تاریخ ایران فراز و نشیب های بسیاری به خود دیده است. دوران هایی که سلاطین مختلفی بر آن حکومت کرده اند؛ قاجاریه، پهلوی و... در هر دوره ای ما شاهد تجاوزهایی به خاک میهن و یا حتی زشت تر، شاهد بذل و بخشش های عجیب حکومت های سلطنتی در اهدای بخش های مهم و استراتژیک کشور بوده ایم. این بخش از تاریخ ایران، تأسف آورترین پیامدها و حتی خجالت آورترین قراردادهای را در خود ثبت کرده است. اما در طول هشت سال دفاع مقدس با اینکه بیش از ۳۰ کشور جهان، علی الخصوص آمریکا، آلمان، انگلیس و برخی از کشورهای عربی منطقه، مستقیم و غیر مستقیم از صدام حسین حمایت می کردند؛ رزمندگان ما سرفصل جدیدی از تاریخ ایران را در صفحات تاریخ انقلاب اسلامی به ثبت رساندند. در این جنگ نه تنها یک وجب از خاک ایران در دست نیروهای عراقی باقی نماند، بلکه عراق به عنوان کشور متجاوز به نظام بین الملل معرفی شد. مهم ترین دلیل گرامیداشت هفته دفاع مقدس، زنده نگه داشتن یاد و خاطره کسانی است که حماسه ساز و خلق کننده آن دوران طلایی هستند.

واژگان کلیدی: دفاع مقدس، جنگ تحمیلی

*. دبیر ریاضی آموزش و پرورش ششهرستان دره شهر

چشم اندازی بر مولفه های تعالی و انحطاط فرهنگ ایثار و شهادت بارویکردی بر آیات و روایات

فاطمه سلطان محمدی

چکیده

ایثار و شهادت، مفاهیمی ارزشمند در همه ی جوامع بشری هستند. همه ی ملت ها به فداکاران، جانبازان و سلحشوران خود به دیده احترام می نگرند؛ لیکن شیوه های این تقدسگرایی و احترام متفاوت است. درآموزه های اسلامی، جوهره فرهنگ ایثار و شهادت از خودگذشتگی، اخلاص و آزادمنشی هوشمندانه و هدفمند است. ترویج و اشاعه ی فرهنگ ایثار و شهادت، آثار بسیار مثبت اخلاقی، اعتقادی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی را در بر دارد. این مقاله، عواملی که موجب رشد و انحطاط فرهنگ ایثار و شهادت بوده را با تاکید بر قرآن و روایت جستجو کرده و هریک از عوامل رشد و انحطاط را مورد بررسی قرار داده است. آن گاه پس از بیان عوامل، راهکارهایی را اشاره می کند که اعتقاد به آن، این فرهنگ را پویاتر خواهد نمود و تأثیر بسزایی در جامعه، خصوصاً نسل جوان خواهد داشت.

واژگان کلیدی: فرهنگ، ایثار، شهادت

قدردانی، نوع دوستی، بخشش و امید از نگاه معنویت و روانشناسی

آزاده ریاحی*

چکیده

سازه ای که به عنوان صفت جوهری روان شناسی مثبت نگر قلمداد شده، قدردانی است، فضیلتی که در ادیان بزرگ به آن پرداخته می شود. پرستش همراه با قدردانی نسبت به خدا به خاطر نعمت ها و الطافش موضوعی مشترک بین ادیان است. شکر به عنوان زیربنای تجارب معنوی و دینی تلقی می شود. نوع دوستی از ریشه ی *alter* به معنای غیر و دیگری و بیانگر رفتاری است که هدف آن نفع رسانی به دیگران است و از جمله صفاتی که انسان را از خودمحوری خارج می سازد و موجب ایثار، گذشت و پیوند صمیمانه در برابر دیگران می شود. یکی از مکانیزم‌هایی که می تواند چرخه‌ی معیوب ظلم ظالم، انتقام شدیدتر فرد مظلوم و سپس تلافی مجدد فرد خاطی را قطع کند، بخشش است که از طریق آن افراد با پاسخ های طبیعی منفی خود نسبت به خاطی مقابله و به طور فراینده‌ای تمایل می‌یابند که پاسخ‌های مثبت خود را جایگزین آن نمایند. روشی که ادیان الهی برای ترمیم رنجش‌های بین فردی تجویر نموده‌اند، همان عفو و بخشش است. از نظر جهان بینی توحیدی، امید تحفه الهی است که چرخ زندگی را به گردش در می‌آورد و تلاش و انگیزه را پرشتاب می کند.

واژگان کلیدی: قدردانی، نوع دوستی، بخشش، امید، معنویت و روانشناسی

* کارشناس ارشد روانشناسی شخصیت مشاور و مدرس آموزش خانواده آموزش و پرورش شهرستان

بررسی نقش مکانیسم جامعه پذیری نهاد آموزش در شکل گیری رفتار ایثار اجتماعی

حر رشیدی*

زهره قاسمیان صاحبی**

چکیده

هدف از ارائه این تحقیق بررسی زوایای پیدا و پنهان مقوله " ایثار اجتماعی " بعنوان یک متغیر مستقل تحت تاثیر مکانیسم های جامعه پذیری نهادهای آموزشی بر آن می باشد . بر این اساس، انسان یگانه موجودی است اجتماعی، که لازمه ی زندگی اجتماعی خود را در کنار هم نوع زیستن با تدارک امکانات و انتخاب سبک زندگی متفاوت از سایر موجودات برگزیده است که این سبک زندگی را باید از دوران کودکی یاد بگیرد تا بتواند خود را در جامعه ای که زندگی می کند ، با افراد منطبق سازد . " جامعه پذیری " عبارتست از : سازش پذیر بودن و هم وفق شدن با هنجارها و ارزشهای موجود در جامعه . یعنی اینکه انسان با گذشت زمان از زمان کودکی یاد می گیرد که چگونه نیازهای حیاتی و زیستی خود را برآورده سازد ؟ چگونه غذا بدست بیاورد و بخورد ؟ ، چگونه به دستسویی برود ؟ و یا چگونه با مردم اطراف خود ارتباط برقرار نماید ؟ در این مقاله عوامل موثر بر بروز و ظهور ایثار اجتماعی و ویژگی های آن ، ارزش ها و هنجارهای اجتماعی ، نقش انواع نهادهای مختلف آموزشی و کارکردهای جامعه پذیری آن ، تحقیقات انجام شده در این زمینه ، به نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها می پردازیم

واژگان کلیدی: اجتماعی شدن، مراحل اجتماعی شدن، کارکردهای اجتماعی شدن، ایثار اجتماعی، کارکردهای ایثار اجتماعی، نهادهای آموزشی، کارکردهای نهادهای آموزشی

*. پژوهشگر و مدرس دانشگاه

** . روانشناس، پژوهشگر ، مدرس و مولف کتاب.

ایثار اجتماعی از منظر و دیدگاه دین مبین اسلام

فاطمه سرگزی

چکیده

اسلام در مبحث مهم ایثار اهتمام داشته است، وقتی در قرآن کریم و در روایات و سیره معصومین جستجو می کنیم بر نقش مهم ایثار و ابعاد آن پی می بریم که چگونه باعث تحول و پیشرفت اسلام در طی قرن‌ها شده است و چه گره‌هایی که به طور عادی قابل حل نبوده است با شهامت و رشادت و فداکاری حل شده است، از همان آغاز ظهور اسلام فداکاری پیامبر اسلام (ص)، حضرت علی (ع) و مومنین باعث ترویج و گسترش اسلام شده است و در عصر حاضر این فداکاری و همت باعث رواج بیش از پیش اسلام در جهان به ویژه غرب شده است.

راه پیشرفت و طرقتی اسلام ایجاد فرهنگ غنی ایثار به ویژه ایثار اجتماعی در ابعاد مختلف آن است و ترویج این فرهنگ در بین نوجوانان و جوانان باعث می شود که نسلی انقلابی اسلامی و متدین خواهیم داشت که بدور از افراط و تفریط جهت حفظ انقلاب و اسلام تلاش و جهد دارند، ان شاءالله؛ در این مقاله سعی می شود که راه کارهای علمی برگرفته از اسلام را مورد واکاوی و بررسی قرار گیرد امید است که مقید واقع گردد.

واژگان کلیدی: ایثار، فداکاری شهادت شهامت، جان، مال، آبرو، نوع دوستی، دیگر دوستی، خودخواهی

ایثار اجتماعی در زمینه منابع آب، نیاز امروز جامعه ایران

عباسقلی عسگریان*

حامد حکمت آرا**

چکیده

کمبود و بعضاً نبود منابع آب شیرین قابل دسترس در دهه‌های اخیر تبدیل به یکی از اصلی‌ترین مشکلاتی شده که بشر -به ویژه در مناطق خشک و نیمه‌خشک جهان- با آن مواجه است. خشک شدن منابع آب سطحی با توجه به آثار سوء زیست‌محیطی که در پی دارد، می‌تواند زیستگاه‌های اطراف این منابع را به مناطق غیر قابل سکونت تبدیل کند. با توجه به تعالیم دین اسلام و اینکه جمهوری اسلامی ایران در منطقه‌ای واقع است که بخش بزرگی از آن در منطقه خشک و کم‌بارش واقع شده و با کمبود شدید آب روبه‌روست، حفظ و صرفه‌جویی در مصرف آب از ضروریات عصر حاضر در این کشور است.

مصادیق ایثار اجتماعی از داستان‌های ملی گرفته تا رویدادهای صدر اسلام، منجر به ایجاد نوعی فهم تاریخی و دینی از مفهوم ایثار اجتماعی در اندیشه ملت مسلمان ایران شده است. ایرانیان در جریان جنگ تحمیلی با توجه به همین باورهای تاریخی و مذهبی به مقابله با دشمن و دفاع از میهن شتافتند. در شرایط فعلی و در زمینه منابع آب نیز در صورت آگاه‌سازی همگانی خطرات بحران آب برای آینده ایران -که به مراتب شدیدتر از جنگ‌های معمول است- کشور به واسطه ایثار اجتماعی از این بحران هم می‌تواند نجات یابد.

واژگان کلیدی: ایثار، ایثار اجتماعی، منابع آب، بحران آب، ایران

*. عضو هیئت علمی دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه، تهران، ایران.

abbas110as@yahoo.com

** دانشجوی کارشناسی ارشد دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه، تهران، ایران.

hamedhekmatara@gmail.com

ایشان اجتماعی با رویکرد اجتماعی تعیین نقش مفهوم ایشان و شهادت در امنیت اجتماعی

(مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی آمل)

ناهید دهپناه*

سحر حیدری*

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین نقش مفهوم ایشان و شهادت در امنیت اجتماعی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی آمل بود. روش پژوهش، توصیفی و از نوع پیمایشی و جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی آمل در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ که تعداد آنها ۶۶۶۰ نفر بود. بنابر محاسبه به عمل آمده از طریق فرمول، حجم نمونه ۵۸۸ نفر بدست آمد اما پرسشنامه های برگشتی و کامل ۵۴۲ پرسشنامه بود. با توجه به این که تعداد دانشجویان سه مقطع کارشناسی ارشد، کارشناسی و دکتر متفاوت بود، از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای متناسب با جامعه آماری استفاده شد. ابزار اندازه گیری پرسشنامه ۳۵ سوالی محقق ساخته که نقش مفهوم ایشان و شهادت در امنیت اجتماعی را در چهار مولفه احساس امنیت در جامعه، ترویج قانون مداری در جامعه، شهروند خوب بودن در جامعه، و فرهنگ پذیری در جامعه مورد سنجش قرار داد. روایی محتوایی پرسشنامه مورد تایید استاید و صاحب نظران قرار گرفت و پایایی پرسشنامه، از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ بدست آمد. به منظور تحلیل استنباطی داده ها از روشهای آماری آزمون t تک متغیره، آزمون فریدمن و آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (مانو) استفاده شد. نتایج نشان داد که از دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر آمل مفهوم ایشان و شهادت در چهار مولفه احساس امنیت در جامعه، ترویج قانون مداری در جامعه، شهروند خوب بودن در جامعه، و فرهنگ پذیری در جامعه تاثیر گذار بوده و این یافته به لحاظ آماری معنادار و مورد تأیید است F. مشاهده در سطح تفاوت معناداری را بین میانگین نظرات دانشجویان در خصوص تعیین نقش مفهوم ایشان و شهادت در امنیت اجتماعی براساس متغیرهای جمعیت شناختی جنس، سن، و مقطع تحصیلی نشان نداد.

واژگان کلیدی: ایشان و شهادت، امنیت اجتماعی، دانشجویان، دانشگاه آزاد اسلامی

*. کارشناس ارشد مدیریت فلسفه تعلیم و تربیت. dehpanah1555@gmail.com

*. کارشناس ارشد روانشناسی عمومی. sahar.heydari1392@gmail.com

نقش زنان در ترویج فرهنگ ایثار و شهادت

رضا نوروزی*

چکیده

نقش زن در تاریخ جایگاه زن در اسلام، شخصیت حضرت فاطمه زهرا(س) شخصیت حضرت زینب کبری(س)، نقش سازنده ی زنان مسلمان پس از جنگ، نتایج گسترش فرهنگ شهادت و تأثیر آن بر آحاد جامعه و ارائه راهکارهای مفید از جمله موارد مقاله می باشد.

واژگان کلیدی: ایثار، شهادت، نقش زنان، زنان ایثارگر

نقش فرهنگ ایثار اجتماعی در توسعه پایدار

محبوبه سادات حسینی*

چکیده

آرامش و امنیت در جامعه، مهربانی و محبت در روابط اجتماعی، همبستگی و مشارکت در سطح اجتماع، صبر و استقامت در مقابل مشکلات و امیدواری و شادابی در زندگی و... همگی از برکات وجود فرهنگ ایثار و شهادت در جامعه اسلامی ما می‌باشد. بی‌شک ترویج این فرهنگ ارزشمند، وظیفه‌ی آحاد جامعه بوده و هر کس به اندازه توان و بضاعت خود باید در این حرکت عظیم فرهنگی مشارکت و در اهداء امید و نشاط به اقشار مختلف این مردم خوب و قدرشناس، سهیم باشند. که این فرهنگ ایثار و شهادت و از خودگذشتگی است که سرمایه‌ی انسانی و اجتماعی را و همچنین توسعه‌ی پایدار در اقتصاد را رغم می‌زند، و بدان معنی و مفهوم می‌بخشد. بنابراین سرمایه‌ی اجتماعی منبعی برای یک خانواده، و یا یک جامعه یا سازمان است که موجب می‌شود تا در جمعیت جوان و تحصیل کرده آن سرمایه‌گذاری جدی صورت گیرد و بر اساس آن چشم‌انداز پیشرفت کشور ترسیم شود. اعتماد تعمیم یافته و مشارکت عمومی بر استحکام سرمایه‌ی اجتماعی در اندیشه دینی، موثر واقع گردد. فرهنگ ایثار و شهادت از آن دسته مفاهیم ناب اسلامی است که مرز روشنی میان نظریات سرمایه‌ی اجتماعی از منظر اسلام و اندیشه متعارف ترسیم می‌نماید. تحقق این فرهنگ برجسته در کنار آثار و برکات فراوانش می‌تواند از طریق کاهش هزینه تعاملات و قراردادهای اجتماعی و تسهیل کنش‌های هدفمند اجتماعی، نتایج پر ثمری در جامعه از خود برجای گذارد. از جمله نتایج بسط فرهنگ ایثار و شهادت، کاهش فقر، کارآمدی حکومت و دولت و برقراری امنیت است که می‌تواند بستر مناسبی برای تحقق توسعه اقتصادی ایجاد نماید.

تبیین نقش و جایگاه فرهنگ ایثار و شهادت با تاکید بر تحلیل کمی و کیفی امار شهدای دفن شده در بخش سرفاریاب استان کهگیلویه و بویراحمد

بهر روز خشت زر*

چکیده

دفاع از اسلام و پاسداری از حریم دین و کشور به حکم وظیفه شرعی یکی از اهداف حضور شهدا در جبهه ها بود. شهدا با الگوگیری از امام حسین (ع) و یارانش که جان خود را برای اسلام فدا کردند، وظیفه خود می دانستند در جبهه های جنگ تحمیلی داوطلبانه حضور یابند و جان خویش را نثار اسلام کنند. شهدا عقیده داشتند، با خدا معامله می کنند و شهادتشان اب حیاتی خواهد بود که باعث جاودانگیشان خواهد شد و خونشان در تمام عصرها و نسل ها خفتگان را بیدار خواهد ساخت، لذا با وحدت، همدلی و عاشقانه در جبهه ها حضور یافتند و سرانجام شهادتی که ارزش می کردند نصیبشان گردید. ایثار و شهادت، دو محور اساسی در فرهنگ اسلامی و این فرهنگ، باعث بقای اسلام و نظام اسلامی است بر اساس این دو محور است که اسلام روی پایه های خود ایستاده و در قبال هر طوفانی ایستادگی میکند با نگاهی اجمالی به تاریخ ملل، درمی یابیم که چنانچه ملتی از فرهنگ ایثار و شهادت برخوردار بوده، پیروز و سربلند باقی مانده است. روش پژوهش حاضر از نوع تحلیلی- توصیفی بوده و اطلاعات اصلی تشکیل دهنده شاکله پژوهش با بهره گیری از منابع کتابخانه به دست آمده است. در این مقاله ابتدا نگاهی بر تعاریف نظری ایثار و شهادت و راهکارهای زنده نگاه داشتن یاد و خاطره شهدای والا مقام اسلام، انقلاب و دفاع مقدس و در ادامه به تبیین کمی و کیفی برخی از اطلاعات شهدای دفن شده در بخش سرفاریاب استان کهگیلویه و بویراحمد پرداخته شده است. بخش سرفاریاب یکی از بخش های استان کهگیلویه و بویراحمد می باشد که دارای ۷۲ شهید والا مقام که از این تعداد ۳۸ شهید در خود بخش سرفاریاب دفن و ۳۴ شهید دیگر در سایر نقاط دیگر استان دفن هستند. در نگارش این پژوهش از اطلاعاتی همچون: نام و نام خانوادگی، جنسیت، ملیت، دین، مذهب، تاریخ تولد (روز، ماه و سال)، محل تولد، وضعیت تاهل، تعداد فرزندان، جنسیت فرزندان، میزان تحصیلات، وضعیت اشتغال، یگان اعزامی، کیفیت شهادت، محل شهادت، تاریخ شهادت (روز- ماه- سال)، محل دفن، تعداد گلزار شهدا و ... استفاده شده است.

واژگان کلیدی: ایثار و شهادت، شهدا، دفاع مقدس، سرفاریاب و کهگیلویه و بویراحمد

تأملی به دستاوردهای ایثار اجتماعی قیام امام حسین(ع) در دو شعر عاشورایی از سید عباس شبّر و خوشدل تهرانی

فرشته صفاری*

چکیده

پرداختن به حادثه‌ی عظیم عاشورا با تمام ابعاد و زوایای نهان و آشکار آن گرچه در ادبیات معاصر با تفاوت‌هایی محسوس نسبت به دوره‌ی قبل روبرو بوده‌است اما گویا حسن انتخاب موضوع به رونق محتوا و قالب این آثار نیز کمک شایانی نموده‌است. در دوره‌ی حاضر آنچه بیش از پیش جلوه‌گری می‌کند مرثیه‌هایی است که شکوه‌مندانه و عزت‌مدارانه واقعه‌ی سترگ کربلا را ترسیم می‌کند. یکی از امتیازات و ویژگی‌های منحصر به فرد این آثار امتزاج آگاهانه‌ی شور و شعور حسینی است که فضای شهادت و جهاد را در کنار حماسه و رزم به زیبایی ترسیم کرده‌است و به اعتبار و ارزش این بخش از آثار ادبی معاصر انجامیده‌است. آثاری که گاهی به دلیل بازخوانی‌های مکرر بر در و دیوار مکان‌های متبرک و یا حتی در محافل مذهبی و در میان هیئات زمزمه شده‌است. قیام خونین امام حسین(ع) دستاوردها و شاخصه‌های ایثار اجتماعی را به همگان معرفی می‌کند. در شعر شاعران معاصر ایرانی و عراقی شاهد هنرنمایی شاعران خوش قریحه در این عرصه هستیم. این مقاله با روش تحلیلی-توصیفی با انتخاب دو قطعه شعر از سید عباس شبّر و علی اکبر صلح‌خواه معروف به خوشدل تهرانی به بررسی مهم‌ترین دستاوردهای اجتماعی بعد از واقعه‌ی عاشورا از دریچه‌ی واژگان این دو ادیب می‌پردازد.

واژگان کلیدی: بررسی، ایثار اجتماعی، شعر عاشورایی، سید عباس شبّر، خوشدل تهرانی

ایثار اجتماعی و سبک زندگی ایرانی و اسلامی

فاطمه احمدی*

چکیده

امروزه در جامعه شاهدیم که ضرورت‌هایی بر تغییر سبک زندگی ایرانی وجود دارد به دلیل آنکه جامعه ما جامعه ای با مولفه‌های دینی و ایده آل‌های معنوی است و به منظور بهره‌مندی بیشتر از آموزه‌های دینی لازم است دین را نه با نگاه گزینشی بلکه با نگاهی همه‌جانبه در زندگی روزمره مان رواج دهیم و غفلت از جریان برخی دستورات دینی در جنبه‌های مختلف زندگی با حداقل بخشی از جنبه‌های آن جامعه را دچار خسران خواهد کرد در این میان یکی از مقولاتی که پس از دوران دفاع مقدس نیاز به باز تولید مفهومی آن احساس می‌شود مقوله ی ایثار اجتماعی است، بدان معنی که آحاد جامعه باید ضمن عمل به مفاهیمی همچون دیگر خواهی و در اولویت قراردادن نیازهای دیگران، به ترویج این مفاهیم نیز همت گمارده و سعی در مرفق‌نمودن نیازمندی‌های هم‌نوعان خود داشته باشند در صورت کم‌توجهی رواج مفاهیم فوق‌ممكن است با آسیب‌های همراه باشد. لذا مراقبت عملی ویژه‌ای را می‌طلبند.

واژگان کلیدی: ایثار، ایثار اجتماعی، سبک زندگی، سبک زندگی ایرانی_اسلامی

نقش فرهنگ ایثار اجتماعی در تحقق شهر ایرانی - اسلامی

جواد معصومی*

چکیده

ایثار و فداکاری همواره جزء بهترین اعمال در هر جامعه بوده و جامعه ایرانی - اسلامی بازتابی از اندیشه های دین مبین اسلام در تمامی جوانب است. در این راستا پژوهش حاضر به بررسی و تحلیل نقش ایثار اجتماعی در میان شهروندان زنجان و کارکنان شهرداری در بررسی تأثیر فرهنگ ایثار اجتماعی بر تحقق شهر ایرانی - اسلامی می پردازد. نوع پژوهش کاربردی و از لحاظ روش پیمایشی - توصیفی است. گردآوری اطلاعات به دو صورت کتابخانه ای - اسنادی و پیمایشی - میدانی و با روش پرسشنامه انجام گرفته است. نمونه در دسترس تعداد ۱۰۰ نفر از کارکنان شهرداری و ۳۲۰ نفر از شهروندان زنجان می باشد. برای تحلیل داده های جمع آوری شده از نرم افزار *SPSS* و آزمون های تی، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می دهد که پاسخ دهندگان تأثیر فرهنگ ایثار اجتماعی در دستیابی به شهر ایرانی - اسلامی را موثر می دانند لذا فراهم کردن ساز و کار مناسب جهت بهبود فرهنگ ایثار اجتماعی در ساختن شهری ایرانی - اسلامی کمک شایانی به این امر خواهد نمود.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، شهر ایرانی-اسلامی، شهر زنجان، ضریب همبستگی پیرسون

نقش ایثار اجتماعی در پیشگیری از جرم

اسلام رجیعی*

چکیده

با توجه به رشد بی‌رویه و فزاینده آمار جرایم در جامعه، موثرترین راه حل کاهش جرایم و مبارزه با آن، بحث پیشگیری می‌باشد. بر اساس بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی یکی از مهمترین وظایف قوه قضائیه، پیشگیری از جرم و اصلاح مجرمین می‌باشد. لذا قوه مذکور می‌تواند با بکارگیری اشکال مختلف پیشگیری از جرم، این مهم را انجام می‌نماید. در اشکال مختلف پیشگیری از جرم، پیشگیری اجتماعی و انواع آن اعم از پیشگیری اجتماعی رشدمدار و جامعه‌مدار، با بررسی نمودن ریشه موضوع جرم، یکی از بهترین راهکارهای کاهش جرایم و پیشگیری از آن می‌باشد. یکی از ارزشترین طرق پیشگیری اجتماعی ایجاد فرهنگ‌هایی است که می‌توان با استفاده از آن به اصلاح فرد و جامعه و متعاقب آن کاهش انحرافات اجتماعی و جرایم پرداخت، که فرهنگ ایثار یکی از زیباترین و موثرترین فرهنگ‌های مذکور می‌باشد.

فرهنگ ایثار با کارکردهایی که در فرد و جامعه از قبیل ترجیح منافع جمعی بر منافع فردی، خدامحوری، عزت نفس، قانون‌گرایی، وجدان‌کاری و ... دارد، می‌تواند از بسیاری از مشکلات، انحرافات و از جمله جرایم در جامعه جلوگیری و پیشگیری نماید. در این مقاله درصدد نحوه تعامل کارکردهای فرهنگ ایثار با مقوله مهم پیشگیری از جرم می‌باشد.

واژگان کلیدی: پیشگیری از جرم، پیشگیری اجتماعی، ایثار اجتماعی

---

*. دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی از دانشگاه شهید بهشتی تهران

ادبیات دفاع مقدس و ابعاد و شاخص های دست یابی به آن جهت اشاعه و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت در متون زبان و ادبیات فارسی (کلاسیک و مدرن)

علی اکبر خاوری نژاد

چکیده

دغدغه مهمی که از دیرباز ذهن اصحاب قلم را به خود مشغول داشته و همچنان نیز می دارد، اتخاذ راهکاری مناسب جهت ترویج و اشاعه و تعمیق فرهنگ غنی ایثار و شهادت، آنگونه که بایسته و سزاوار است در نزد نسلی که آن را ندیده و با رازها و رمزهای نهفته در آن آشنایی ندارند، می باشد همه گان تصدیق می کنیم، جنگ، فی النفسه مذموم و شوم است و ضمیرِ حق جوی انسان واقعی، به خاطر روح لطیف و ظریفی که در کنه خود دارد، از آن متنفر و منزجر است. بدیهی است نسل جوانِ حال و آینده نیز اگر با وجوه تمایز دفاع مقدس و جنگ های به وقوع پیوسته، آشنا نشود، تلقی او از دفاع مقدس هشت ساله مان، همان نمادهای ظاهری که جز دود و ویرانی و آتش و خون و معلولیت و کشتن و کشته شدن است، نخواهد بود. آنگاه است که دشمن به ظاهر آرام و خاموش، به اهداف شومش دست خواهد یازید و مبانی اعتقادی مان را به زیر سوال و شبهه خواهد برد. در هنگامه دفاع و مقاومت و حتی لختی پس از آن، در توجیه ضعف ها و کاستی ها و خاموش ماندن های ادبیات داستانی مقاومت، این گونه پاسخ داده می شد که تاریخ و داستان جنگ را سال ها بعد از وقوع آن رقم خواهند زد و به عنوان نمونه، رمان های ماندی و درخور توجهی مانند جنگ و صلح و وداع با اسلحه و ... را مورد استناد قرار می داده اند! با درستی و نادرستی این ادعا کاری نداریم. نمی خواهیم در پاسخ بگوییم که اصلاً نباید دفاع و مقاومت بی مثال رزمندگان مسلمان ایران را با جنگ کریمه روس و فرانسه (جنگ و صلح) و یا جنگ های داخلی اروپا و ... آمریکا و حتی جنگ های جهانسور اول و دوم قیاس نمود؛ اما جداً آیا به صرافت نیافتاده ایم که چرا بعد از گذشت حدود چهار دهه از شروع جنگ تحمیلی و دفاع مقدس، هنوز قادر نبوده ایم رمان و یا داستانی بلند و قابل قبول و درخور و شایسته ی حماسه های رزمندگان قهرمان مان نگاشته و آن را جهت استفاده آنانی که جنگ را احساس نکرده و از توفیق حضور در آن محروم بوده اند هدیه نماییم. اثری که پیش رو دارید ضمن ارائه راهکارهای جهت تحصیل مطلوب نتیجه مد نظر، سعی دارد به این مقوله مهم و حیاتی بپردازد. در آغاز توانمندی های کمی و کیفی و استعدادهای بالقوه موجود را مورد کنکاش قرار خواهیم داد و سپس با اشاره گذرا و نقد مجمل آثار داستانی نگارش شده، چه آنانکه به صورت اصلی و چه اثری که به صورت حاشیه ای با نگرشی مثبت یا منفی جنگ را خمیر مایه داستان های خود قرار داده اند، با چالش های مبتلابه آشنا شده و سپس با کمک گرفتن از تکنیک های نوین داستان نویسی و تممیم آن به داستان نویسی دفاع مقدس، پیشنهادها و راهکارهایی مناسب ارائه نماییم.

واژگان کلیدی: ادبیات داستانی، مقاومت، نویسنده، ارکان، زاویه دید، جنگ، ساختار، توصیف، رمان، شهادت و ایثار، انقلاب، دفاع مقدس

بررسی نقش مکانیسم جامعه پذیری نهاد خانواده در شکل گیری رفتار ایثار اجتماعی

شهلا زارعیان جهرمی*

چکیده

خانواده و سبک زندگی در خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی کوچک یکی از پر نقش ترین نهادهای اجتماعی در سالهای دفاع مقدس بوده است که نقش تربیتی بزرگی را در سالهای دفاع مقدس به دوش کشیده است. در واقع با نقش تربیتی خانواده می توان گفت: خانواده متشکل از پدر و مادر و فرزندان (دختر و پسر) گاه بصورت یک واحد ایفای نقش نموده اند و گاه بصورت اجزا، هرچند تدوام نقش اجزا باز آن واحد کلی در واحد دفاع مقدس نقش ایفا نموده است. در هریک از این نقش های تربیتی انتقال فرهنگ جبهه به خانواده و سبک زندگی خانوادگی از آنجا به داخل اجتماع صورت می گیرد. در واقع در همین جاست که تربیت نوجوانان دفاع مقدس شکل می گیرد.

در نقش رزمنده نبود پدر در جمع خانواده و پر کردن بخشی از وظایف پدر توسط هریک از اعضاء خانواده باعث گفتمان جبهه در جنگ و جهاد در خانواده و تربیت نوجوانان دفاع مقدس می شود. در نقش تربیتی سبک زندگی در خانواده در قالب جانبازان خصوصا جانبازان شیمیایی یا قطع نخاعی تصویری دائمی و ماندگار از دفاع مقدس است که با اتمام جنگ نیز در خانه حضور دارد لذا باعث رشد فکری نوجوانان دفاع مقدس میگردد. در نقش تربیتی سبک زندگی در خانواده در قالب شهید نیز نبود پدر در خانه پر کردن نقش پدر توسط مادر، و ایفای نقش های جدید برای هریک از اعضای خانواده به عنوان همسر شهید و فرزند شهید برای خودش تاثیر موثری در تربیت نوجوانان دفاع مقدس دارد. نقش تربیتی خانواده در اعزام هایی که پسر به جبهه داشته به عنوان بدرقه کننده. مکاتباتی که پسر با خانه داشته به عنوان بخش مهمی از ادبیات دفاع مقدس و تاریخ شفاهی جنگ در رابطه با نوجوانان دفاع مقدس در بر دارد. در مقاله حاضر قصد داریم به نقش تربیتی سبک زندگی خانواده در تربیت نوجوانان دفاع مقدس بیشتر بپردازیم.

واژگان کلیدی: نقش تربیتی، سبک زندگی، خانواده، تربیت نوجوانان، دفاع مقدس

ارتقاء فرهنگ شهادت و ایثار در بین نسل جوان

مهرداد برون*

چکیده

ویژگی‌ها و استعدادهای نهفته در وجود جوانان، مناسب‌ترین زمینه برای طراحی و ایجاد هرگونه تغییر و تحول فردی و اجتماعی است بطوریکه چرخهای کثیری از انقلاب‌ها و تحولات توسط این گروه به حرکت درآمده و سرعت می‌گیرد. کنکاش در تاریخ ملل مختلف و از جمله جریان‌های حاکم بر ایران در یکصد سال گذشته مؤید این ادعاست. بخش انبوهی از بازیگران و نقش‌آفرینان حوادث مختلف و امکانات و انرژی‌های بسیاری مصروف و جذب و هدایت آنان به سمت اهداف معین (اعم از اهداف مثبت یا منفی ارزشی و ضد ارزشی) شده است نکته مهم اینکه "جوانان بیش از بزرگسالان به ارزشهای فرامادی اعتقاد دارند و این تفاوت ارزشی جوانان و بزرگسالان ناشی از تفاوت تجربه و اجتماعی شدن آنها باشد" در اسلام به جوانان توجهی خاص مبذول شده است. حضرت محمد (ص) می‌فرماید: "اوصیکم بالشباب خیراً فأنهم أرق أفئده" توصیه‌ی من به شما این است که نیکی به جوانان را از یاد نبری" امروزه پاسداری از خون شهیدان و ابلاغ پیام انقلاب اسلامی به همت جوانان غیرتمند و آزاده متکی است. عبور از سالهای سخت جهاد و مقاومت و الگوی کامل و سنت مطلوبی است که جوانان را به آینده‌ی درخشان و امید بخش و افق‌هایی روشن دلگرم می‌سازند (دبیرخانه‌ی شورای عالی جوانان، ۱۳۶۸)

واژگان کلیدی: ارتقاء، فرهنگ شهادت، ایثار، نسل جوان

نقش ایثار اجتماعی در سبک زندگی ایرانی - اسلامی

صدیقه خدادادی*

آرزو اسلامی**

چکیده

اولین صفتی که در اجتماع از هر فرد آشکار می گردد خلق و خوی او است، ایثار به عنوان یک صفت بارز اخلاق اجتماعی مورد تایید آیات و روایات وسیره عقلا واقع گردیده است. ایثار در لغت به معنای: مقدم داشتن دیگران بر خود، هر چند به چیز اندک باشد، ایثار نیکوترین احسان و بالاترین مراتب ایمان است. ایمان به خداوند و اعتقاد به آن لازمه اش ایثار است، انسان با خلوص نیت و عقیده پاک می تواند وارد میدان عمل شود و با ایثار و کمک خود می تواند تکیه گاهی برای محرومان باشد. یکی از پشتوانه‌ها و ذخایر غنی فرهنگ جامعه ما فرهنگ ایثار و شهادت است، که به ۲ مورد تقسیم می شود ایثار مثبت و پسندیده مانند: فداکاری، گذشتن از جان و مال... در راه الهی و جبهه حق و ایثار منفی برعکس آن در جبهه باطل است، که کاری پوچ و بیهوده می باشد. سیره و سبک زندگی نشان دهنده فرهنگ آن جامعه است و هر چقدر جامعه غنی تر شود ارزش ها بیشتر نمود می کند در مقاله حاضر به بررسی ایثار اجتماعی در سبک زندگی ایرانی - اسلامی می پردازیم.

واژگان کلیدی: ایثار، اجتماعی، سبک، زندگی، ایرانی، اسلامی.

---

*. سطح ۲ حوزه علمیه زینبیه سلام الله علیها شهرستان فارس - ارشد دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تهران.
khodadad5186@gmail.com

** . سطح ۲ حوزه علمیه زینبیه سلام الله علیها شهرستان فارس.

ایشان اجتماعی با رویکرد اقتصاد در سیره معصومین

فاطمه فیاض خو

چکیده

هر جامعه برای بقا و اعتلای خود نیازمند برنامه اقتصادی صحیح و اجرای کامل آن توسط مسئولین خود است. برنامه ای دارای انعطاف که در شرایط فشارهای اعمال شده از جانب دشمنان آنها را کنترل نموده و از تحریم ها فرصتی برای رشد بسازد. معصومین (علیهم السلام) در اقتصاد چنین روشی را اجرا می کردند. توصیه ها و همچنین رفتارهایی جهت مقاوم شدن اقتصاد ارائه کرده اند در این مقاله برآنیم تا با روش کتابخانه ای نگاهی اجمالی به مقوله ایشان اجتماعی با رویکرد اقتصاد در سیره معصومین بپردازیم.

واژگان کلیدی: اقتصاد، اقتصاد مقاومتی، اقتصاد اسلامی

ایثار اجتماعی با رویکرد روانشناسی

معصومه پریور*

چکیده

در زمره عالی ترین مفاهیم الهی و نتیجه والاترین ایثار، به عنوان یک فرهنگ متعالی ارزشهایی می باشند که یک انسان متعهد می تواند به آن دست یابد: در واقع ایثار اجتماعی به عنوان دستاورد، واقعه و رخدادی را نشان می دهد که در جهان بیرون عینیت یافته است و البته مقدمات، مراحل و دستاوردی دارد. این فرآیند نحوه ای از زیستن را نشان می دهد که در آمیخته ای از آگاهی در دسترس و آگاهی قابل حصول است. از طرفی دیگر علی رغم پیشرفت های شگرف و گوناگونی که در تمام زمینه ها رخ داده است بشر نتوانسته مشکلات روحی و روانی، فشارهای روانی را درمان کند و همین بدخلقی ها، ناپهنجاریها هر یک بخشی از هویت انسانی ما را به مخاطره انداخته و فضای زندگی ما را به پوچی می کشاند و روز به روز مسائل و مشکلات جدیدی برای فرد و جامعه آفریده و به اضطرتب و نگرانی افزوده است در اینجا نقش اعتقادات مذهبی و از جمله ایثار در کنار آمدن با زندگی و خوب زیستن خود را نشان می دهد.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، روانشناسی

---

*. دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی.

ایثار اجتماعی در رویکرد دینی، فقهی و حقوقی

شعبان سبحانی*

کازم دامغان ثانی**

چکیده

معرفت شناسی یکی از پایه های اصلی شناخت اندیشه های آدمی است. این که او به جهان، انسان و جامعه چگونه بنگرد، چگونگی و کیفیت افعال و کردار او را تعیین خواهد کرد. یکی از مبانی معرفت شناسی در اسلام، ایثار است؛ ایثار در معنای انفاق خوب و مطلوب و ایثار در معنای از خودگذشتگی و شهادت. فرهنگ ایثار و شهادت طبق آیات و روایات و سیره ی امامان شیعه (ع) به ویژه امام حسین (ع) - که در صحرای کربلا آن را به اوج خود می رساند - یکی از بزرگترین موارث و سرمایه هایی است که چون خونی تازه به رگ های حیات فردی و اجتماعی مسلمانان جریان می یابد و آنان را زنده و پویا و پابرجا نگه می دارد. در این مقاله تلاش شده است تا ابعاد و شاخص های ایثار اجتماعی با رویکرد قرآنی، فقهی و حقوقی تبیین گردد و جلوه های آن در زندگی افراد جامعه مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.

واژگان کلیدی: معرفت شناسی، ایثار، انفاق مطلوب، شهادت، امام حسین (ع)

---

*. عضو هیأت علمی گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سبزوار

Dr.sh.Sobhani@gmail.Com

** عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سبزوار

damghansani@iaus.ir

راهکارهای آموزش نسل جوان در توسعه فرهنگ ایثار اجتماعی با توجه به آموزه های قرآن و معارف اسلامی

سعید رضایی نیا

چکیده

تحقیق حاضر تلاش می کند تا با تحلیلی علمی و بارویکردی جامعه شناختی پس از تشریح و تبیین مفهوم راستین ایثار اجتماعی و واکاوی ابعاد مختلف آن، به شناسایی و بررسی فرهنگ ایثار اجتماعی و راهکارهای آموزش نسل جوان در توسعه فرهنگ ایثار پرداخته تا بدین طریق با تشخیص ضرورت ها به ارائه ی مناسب ترین و در عین حال عملیاتی ترین راهکارها و پیشنهادها جهت ترویج و اشاعه ی فرهنگ ایثار اجتماعی در بین سطوح مختلف جامعه به خصوص جوانان بپردازد.

ایثار اجتماعی با رویکرد دینی

محمد رضا درویشی*

چکیده

برای بررسی مفهوم ایثار در قرآن باید به دنبال واژه‌هایی باشیم که از نظر مفهوم با آن در ارتباط باشند، مانند «برّ»، «احسان»، «انفاق» و... در نمونه‌ای از این آیات از ایثار جانی با وصف تجارت با خداوند که بهای آن کسب رضایت الهی است یاد شده است. هدف کلی پژوهش بررسی ایثار اجتماعی در آموزه‌های قرآن است. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از نوع تحقیقات توصیفی می‌باشد و به لحاظ روش جمع‌آوری داده‌ها از نوع کتابخانه‌ای می‌باشد. پس از بررسی آیات و روایات نتایج نشان داد ایثار والاترین صفات انسانی است، ایثار نهایت نیکوکاری و شریف‌ترین بزرگواری است. ایمان به خداوند و اعتقاد به آن لازمه‌اش ایثار است، انسان با خلوص نیت و عقیده پاک می‌تواند وارد میدان عمل شود و با ایثار و کمک خود می‌تواند تکیه‌گاهی برای محرومان باشد و همواره برای رفع نیازمندان جامعه کوشش و جدیت کند.

واژگان کلیدی: ایثار، ایثار اجتماعی، آموزه‌های قرآن

---

*. دانشجوی دکتری مدیریت بازرگانی - بازاریابی دانشگاه آزاد واحد قم

فهم مفهوم ایثارگری اجتماعی در بستر جهاد در اندیشه رهبر معظم انقلاب و پیامدهای حقوقی آن

مصطفی یخچالی*

حسن سعد آبادی**

چکیده

ایثارگری اجتماعی یکی از مفاهیم بدیعی است که در سال های اخیر مطرح شده است که تاکنون به صورت منسجم پژوهشی در مورد آن انجام نشده است. این مقاله در نظر دارد با روش پدیدارشناسی تفسیری به تبیین مفهوم ایثارگری اجتماعی در بستر جهاد در اندیشه رهبر معظم انقلاب و پیامدهای حقوقی آن بپردازد. براساس یافته های این پژوهش انقلاب اسلامی ایران برای رسیدن به اهداف خود در جهت رشد و تعالی مادی و معنوی جامعه با موانع درونی و دشمنی های خارجی روبرو بوده است که برای غلبه بر این موانع چاره ای جز جهاد وجود ندارد و این جهاد جز با ایثار و فداکاری امکان پذیر نمی باشد. لذا در هر حوزه ای که مبارزه و درگیری و تقابل با دشمن وجود داشته باشد از جمله مقابله با تهاجم فرهنگی دشمن و جنگ اقتصادی، جهاد نیز وجود خواهد داشت. در نتیجه جهادگر این عرصه در حکم نیروهای مسلح در جنگ نظامی می باشد و طبیعتاً قوانین حاکم بر شهدا و جانبازان جنگ نظامی نیز تسری پیدا می کند.

واژگان کلیدی: ایثارگری اجتماعی، ایثار، جهاد، شهید، رهبر انقلاب

---

*. دانشجوی دکتری مدیریت دولتی گرایش خط مشی گذاری مؤسسه عالی آموزش و پژوهش

Mostafa.yakhchali@gmail.com

مدیریت و برنامه ریزی

** . پژوهشگر مرکز رشد دانشگاه امام صادق (ع)

ضرورت آینده پژوهی در فرهنگ ایشان اجتماعی

عشرت نقی زاده

چکیده

مقدمه: موضوع ایشان اجتماعی موضوعی است که در رابطه با آن پژوهش های زیادی نگارش می شود. همچنین در رابطه با موضوع آینده پژوهی و بررسی روابط و تاثیرات آنها بر روی هم نیز جای بسی تامل است. پژوهش گران در رشته الهیات همواره بررسی های علمی و پژوهشی خود را در این رابطه در معرض مخاطبین این رشته قرار داده اند. در مقاله حاضر نیز تلاش شده است که این موضوع بیشتر و دقیق تر بسط داده شود.

روش: روش پژوهش به صورت کتابخانه ای و فیش برداری و استفاده از منابع نظری و تئوری درباره ایشان اجتماعی و آینده پژوهی بوده است. جامعه آماری در رابطه با تحقیق و پژوهش از آنها عبارت بود از کلیه اساتید و دانشجویان شهرستان که در رشته الهیات در حال تدریس و تحصیل می باشند و ۱۰۰ نفر از این جامعه به شیوه نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند. داده ها پس از گرد آوری تنظیم و تجزیه و تحلیل داده ها از طریق روش کوواریانس صورت گرفت.

یافته ها: یافته های تحقیق نشان می دهد که فاکتور های مورد بحث ارتباط عمیق و غیر قابل اجتنابی با هم دارند و رابطه معناداری بین داده های پژوهش وجود دارد.

نتیجه گیری: با توجه به نتایج به دست آمده می توان گفت نظرات پژوهشگران رشته الهیات پیرامون مقوله های ارائه شده در این رابطه کاملاً صحیح و مبتنی بر واقعیت است. از این رو پیشنهاد می شود مباحث ایشان اجتماعی و آینده پژوهی در مراکز آموزش عالی و تحصیلات تکمیلی مطرح گردد و نتایج تحقیقات به صورت پروپوزال های نظری ارائه گردد.

واژگان کلیدی: ایشان اجتماعی، آینده پژوهی، الهیات، پژوهش

فرهنگ ایثارگری و جنبش های اجتماعی

پوریا رحیمی*

چکیده

آنجا که سخن از اندیشه ی دینی و علی الخصوص دین الهی می رود در کنار آن و بهتر گفته باشیم در بطن و جان آن، پیام ایثار و شهادت وجود دارد. به عبارت دیگر این مفاهیم، از مفاهیم اساسی و ارزشمند در آموزه های دینی محسوب می شوند و راه زنده نگهداشتن این ارزش های والای انسانی که خداوند به آن می بالد در گرو از خود گذشتگی و شهادت است و همین مفاهیم متعالی هستند که افتخارات ملت ها را در طول تاریخ رقم زده است. براین اساس باید گفت: اولا ادیان الهی مروج اندیشه ی از خودگذشتگی و شهادت طلبی هستند چرا که ادیان الهی ذاتا در ستیز با ظلم هستند، ثانيا ایدئولوژی دینی پشتوانه و توجیه گر انگیزه شهادت طلبی است به این معنا که ایدئولوژی به انسان ها می آموزد شهادت نابودی نیست بلکه جاودانگی است، ثالثا خداوند یکی از راه های رسیدن به قرب الی اهلل را مبارزه ی بر علیه غاصبان، زیاده خواهان و ظالمان و کشته شدن در راه تحقق ارزش های الهی معرفی کرده است، و در نهایت این که پایداری و تداوم و همچنین افتخار جوامع در طول تاریخ با روحیه شهادت طلبی رقم می خورد بگونه ای که این مفاهیم ژرف در طول تاریخ همواره سرنوشت جوامع بشری را تعیین کرده و انسان را از نابودی معنوی نجات داده است. لذا بسیار جای بحث و تفحص دارد که به معنای این مفاهیم، چگونگی شکل گیری، انتقال این آموزه ها، بررسی نقش تعیین کننده ی آن ها در جنبش های اجتماعی و انقلابات و به ثمر نشستن آن ها توجه داشت تا جایگاه این کلید واژه ها در جامعه شناسی اسلامی و جامعه شناسی علوی مشخص، وارد و پررنگ شود. تحقیقاتی از این دست را عمدتا می توان در زمره ی تحقیقات بنیادی جای داد چرا که در این نوع " انگیزه اصلی تحقیق به طور کلی ارضای کنجکاوی پژوهشگر و یافتن اصول و قواعد کلی حاکم بر رابطه ی پدیده هاست. مجموعه ی اصول وقواعد حاصل از تحقیق بنیادی پایه های دانش بشر را در هر رشته ایجاد می کند." (فرجی ۱۳۹۰: ۱۲۹) البته می توان از یافته های این نوع تحقیقات به عنوان مبانی نظری تحقیقات کاربردی استفاده کرد. این که چه عاملی باعث نثار جان فرد برای اهدافش می شود؟ علت اصلی شکل گیری جنبش های اجتماعی چیست؟ رمز پیروزی جنبش ها در طول تاریخ چیست؟ چگونه می توان این روحیه را در افراد یک جامعه ایجاد کرد و تقویت نمود؟ و... سوالاتی است که در این نوع تحقیقات باید بدان پرداخت.

واژگان کلیدی: ایثار، شهادت طلبی، ایدئولوژی، جنبش های اجتماعی، کجروی سازنده، جامعه شناسی اسلامی

* دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، عضو نخبگان بنیاد شهید (نویسنده و مسئول).

بررسی تاثیر خاطره گوئی گروهی بر افسردگی و اضطراب جانبازان مبتلا به اختلال استرس پس از سانحه مقیم در بیمارستان منتخب وابسته به بنیاد شهید و جانبازان شهر اردبیل ۱۳۹۵-۱۳۹۶

بهرروز آزاد

چکیده

اختلال استرس پس از سانحه بیماری است که پس از مشاهده، تجربه مستقیم و یا شنیدن یک عامل استرس زا و آسیب زای شدید روی می دهد که می تواند منجر به مرگ واقعی یا تهدید به مرگ یا وقوع یک سانحه جدی باشد. سیر بالینی اختلال استرس پس از سانحه واضح نیست ولی این اختلال می تواند ماهها و حتی سالها پس از سانحه تروماتیک شروع شده و یا ادامه یابد و این آسیب رایج ترین دلیل ناتوانی عمده اعصاب و روان در سربازان بازگشته از جنگ می باشد. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تاثیر خاطره گوئی گروهی بر افسردگی و اضطراب جانبازان مبتلا به اختلال استرس پس از سانحه مقیم در بیمارستان منتخب وابسته به بنیاد شهید و جانبازان شهر اردبیل می باشد. این پژوهش از نوع مطالعات نیمه تجربی، به صورت پیش آزمون و پس آزمون است که تعداد ۳۰ نفر از جانبازان در رده سنی ۴۸ تا ۷۰ سال مبتلا به اختلال استرس پس از سانحه بصورت نمونه گیری تصادفی ساده در دسترس انتخاب شدند. واحدهای مورد پژوهش با استفاده از پرسشنامه های دموگرافیک، افسردگی بک، اضطراب اسپیلیبرگر به عنوان ابزار کار مورد استفاده قرار گرفتند. داده ها با استفاده از نرم افزار *SPSS* مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (*MANOVA*) استفاده شد. با توجه به یافته های حاصل از این پژوهش می توان نتیجه گرفت که خاطره گوئی گروهی باعث کاهش اضطراب و افسردگی بیماران اختلال استرس پس از سانحه شده و هر بیماری که در خاطره گوئی گروهی شرکت داشته راحت تر با استرس و افسردگی کنار آمده و از شیوه حل مسئله برای حل مشکل استفاده می کرد.

واژگان کلیدی: خاطره گوئی گروهی، افسردگی، اضطراب، اختلال استرس پس از سانحه، جانبازان

بررسی و مقایسه نقش فضای مجازی بر کیفیت زندگی زناشویی و سرمایه اجتماعی همسران جانبازان

منظر عباسی *

ایوب جمشیدی **

رحیم گلی گرمخانی ***

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش فضای مجازی بر کیفیت زندگی زناشویی و سرمایه اجتماعی همسران جانبازان با استفاده از روش پیمایشی انجام شده است. در این تحقیق منظور از سرمایه اجتماعی، سرمایه اجتماعی حاصل از تعامل و ارتباط در فضای مجازی است. از سوی دیگر این مطالعه به بررسی کیفیت زندگی زناشویی و سرمایه اجتماعی در دو گروه کاربران اینترنت یعنی آن هایی که عضو شبکه اجتماعی اینستاگرام هستند و آن هایی که عضو شبکه اجتماعی اینستاگرام نیستند پرداخته است. سرمایه اجتماعی با تلفیق دیدگاه های بوردیو، کلمن، پاتنام، فوکویاما و رویکرد سرمایه اجتماعی شبکه با مؤلفه های حمایت اجتماعی و اعتماد اجتماعی عملیاتی شده است. جامعه آماری این مطالعه کاربران ۴۵-۲۰ سال شبکه های اجتماعی مجازی شهر کرمانشاه تعیین شد. نمونه گیری با استفاده از روش خوشه ای با تقسیم مناطق ۵ گانه شهر کرمانشاه بر اساس شاخص توسعه یافتگی به سه خوشه شمال، مرکز و جنوب و انتخاب تصادفی یک منطقه از هر خوشه انتخاب شد. برای جمع آوری اطلاعات از ابزار پرسش نامه استفاده شد. یافته های پژوهش نشان می دهند میزان سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی و حمایت اجتماعی و کیفیت زندگی زناشویی در دو گروه مورد مطالعه تفاوت معنی داری دارد.

واژگان کلیدی: فضای مجازی، کیفیت زندگی زناشویی، سرمایه اجتماعی، همسران جانبازان

*. کارشناسی ارشد روانشناسی - بنیاد شهید و امور ایثارگران استان کرمانشاه

** . کارشناسی ارشد مهندسی نرم افزار - بنیاد شهید و امور ایثارگران استان کرمانشاه

ayob.jamshidi@gmail.com

*** . دانشجوی دکتری مشاوره - بنیاد شهید و امور ایثارگران استان کرمانشاه

نقش ایشان اجتماعی در توسعه حفظ و نگهداری محیط زیست

میر بهروز ذکی زاده*

چکیده

ساختارهای متمرکز و دولتی، کارآمدی لازم را برای تامین همه نیازهای فعلی و آتی بشر را ندارند. از این رو لزوم اتخاذ رویکردهای مشارکت‌گرایانه و به کارگیری همه مردم و تفویض قدرت دولت، حقیقتی انکارناپذیر است. مشارکت اجتماعی به معنای حضور داوطلبانه، آگاهانه و ارادی سازمان‌ها، گروه‌ها و افراد در ابعاد مختلف فرهنگی و اجتماعی جامعه است که سبب توسعه همه جانبه آن خواهد شد. به دلیل پیچیدگی فزاینده زندگی امروزی، افزایش توقع و انتظارات مردم، ناتوانی مدیران در برآوردن نیازهای مردم، ناتوانی حاکمیت در تامین مالی و نظارت بر برنامه‌ها، لزوم مشارکت مردم در اداره جامعه ضرورت دارد. این مشارکت علاوه بر تسریع و کاهش هزینه‌ها، نقش مهمی در مشروعیت بخشی به برنامه‌ها دارد و موجب احساس تعلق و همبستگی اجتماعی می‌شود. برای حفظ محیط زیست، علاوه بر دولت‌ها لازم است همه افراد برای تغییر و بهبود سبک زندگی خود تلاش کنند. امروزه ارتباط مردم با حکومت و دولت‌ها و جلب مشارکت هر چه بیشتر مردم در امور مختلف از طریق نهادهایی صورت می‌گیرد که به سازمان‌های مردم‌نهاد معروف گردیده‌اند و به عنوان نهادها و موسساتی کارآمد و مکمل بخش دولتی در تامین اهداف توسعه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار می‌باشند. با پیروزی انقلاب اسلامی، مشارکت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مردم به صورت جدی مورد توجه قرار گرفت. بر همین اساس در تدوین برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور «تمرکز زدایی» و شناسایی و واگذاری وظایف و فعالیت‌های دستگاه‌های اجرایی به بخش غیر دولتی با هدف رها سازی دولت از تصدی‌های غیرضروری جلب مشارکت مردم در اداره کشور مورد توجه خاص گرفت. در این مقاله ابتدا به نقش و مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد در توسعه می‌پردازیم و سپس عملکرد دولت و سازمان‌های مردم‌نهاد را در توسعه به خصوص در توسعه حفظ محیط زیست بررسی می‌نماییم. تا بتوانیم مشارکت و نقش سازمان‌های مردم‌نهاد را در توسعه حفظ محیط زیست ارزیابی کنیم. در پایان به بیان این مطلب می‌پردازیم که سازمان‌های مردم‌نهاد چقدر و چگونه می‌توانند در توسعه حفظ محیط زیست مشارکت و ایفای نقش داشته باشند و راهکارهای عملی آن چه می‌باشد.

* نویسنده مسوول و دبیر آموزش و پرورش شهرستان مغان (گرمی) مدرس دانشگاه، دکتری رشته جغرافیا (آب و هواشناسی) از دانشگاه خوارزمی تهران.
zakizadeb63@yahoo.com

مطالعه‌ی ایثار اجتماعی در زمینه‌ی عوامل اقتصادی بر توسعه‌ی کارآفرینی روستایی (مطالعه‌ی موردی: روستاهای شهرستان بروجن)

ابراهیم پناهیور*

چکیده

فرهنگ ایثار و شهادت، مجموعه دستاوردهای نظری و فکری است که قابلیت اکتساب داشته و بر اساس موازین الهی و از طریق همسان کردن رفتارها، ارزش‌ها و هنجارها در جامعه موجب انسجام یک جامعه ولایی می‌شود و نیز به سبب نوع نگرش، بستری از کمال و حرکت به سوی قرب الهی را برای افراد مهیا می‌سازد. در این میان کارآفرینی افراد در نقاط مختلف کشور و بخصوص در روستاها به عنوان یک نمونه بارز از فرهنگ ایثار اجتماعی تلقی شده و با ایجاد فرصت‌های شغلی و تولید ثروت و بهبود شرایط اقتصادی، پیش زمینه‌ای اساسی برای ارتقای سطح توسعه جامعه است. هدف از انجام این تحقیق بررسی عوامل اقتصادی موثر بر توسعه کار آفرینی روستایی به مثابه ایثار اجتماعی می‌باشد که در شهرستان بروجن انجام شد. پژوهش از نظر نوع کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی بود. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه با ۵ گویه برای عامل اقتصادی بود که بین ۴۵ نفر از کارآفرینان روستایی شهرستان بروجن توزیع شد. نتایج تحلیل نشان دادند که عامل اقتصادی مهمترین نقش را در توسعه کارآفرینی روستایی ایفا می‌نماید، بنابراین افراد و سرمایه‌گذارانی که در این راستا گام برداشته و حتی اگر قسمتی از دارایی خود را در این مسیر سرمایه‌گذاری نمایند، با توجه به این‌که باعث عزت، استقلال و توسعه‌ی کشور می‌گردند، بنا به دیدگاه مقام معظم رهبری (مد ظله‌العالی) ایثار به مثابه سرمایه‌ی اجتماعی انجام داده‌اند.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، کارآفرینی روستایی، عامل اقتصادی، شهرستان بروجن

*. گروه خاکشناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران e.panahpour@gmail.com

نقش ایثار اجتماعی در دفاع مقدس

محمد غفاری مجلج*

مرضیه فقیه عبدالهی**

بهناز شیخ عباسی***

چکیده

فرهنگ ایثار و شهادت که به عنوان یکی از فرهنگ های اسلام و ایران است برگرفته از حماسه کربلا است. این فرهنگ نقش به سزایی در رشد اجتماعی دارد. این مقاله با هدف شناخت نقش ایثار اجتماعی در دفاع براساس روش تحقیق کیفی با استناد به کتاب ها و مقاله های گوناگون نگاشته شده است. این مقاله در پی پاسخ به این سوالات بوده است که مولفه های ایثار اجتماعی چیست و ایثار اجتماعی تا چه اندازه در موفقیت رزمندگان در پیروزی نبرد حق علیه باطل تاثیر گذار بوده است و چگونه می توان از آن الگو برداری کرد؟ یافته ها نشان می دهد که فرهنگ ایثار و شهادت به عنوان یک فرهنگ غنی آموخته شده از فرهنگ اسلامی است و رزمندگان در طول ۸ سال نبرد به خوبی آن را در وجود خود پرورش دادند. ایثار اجتماعی است که منجر به رشد اخوت و برادری و پایداری بین رزمندگان و پیروزی آن ها شده است.

واژگان کلیدی: تنش، ایثار اجتماعی، دفاع مقدس

*. هیئت علمی، دانشگاه آزاد_واحد چالوس

** .آموزگار پایه چهارم ابتدایی، شهرستان چالوس.

***. آموزگار پایه دوم ابتدایی، شهرستان چالوس

جایگاه و کارکرد ایثار در اخلاق اهل فتوت (بررسی موردی داستان سمک عیار)

مهدی محمدی*

رضا عشقی گنبدکی**

چکیده

فتوت به عنوان مهمترین موسسه اجتماعی در تاریخ ایران، تعیین کننده بخش عمده ای از ارزشها و ضد ارزشهای جامعه و وظایفی بود که برای نقش اجتماعی تعریف می شد. اتکای این موسسه بر مبانی دینی - اعم از مهر پرستی، زرتشتی و دین اسلام - سبب شده بود تا از طریق کنترل درونی و اجتماعی، اجرای این وظایف از ضمانت بیشتری برخوردار باشد. بدین ترتیب اخلاق دینی فتوت به صورت گسترده ای در طبقات مختلف جامعه ایران از طبقات نظامی تا پیشه وران را شامل میشد و وجه مشترک همه آن پایبندی به اصول جوانمردی بود. مطابق آنچه که در منابع عرفانی تصوف و فتوت نامه ها آمده، ایثار برای جامعه و باران (عیاران) جزء مهمی از اصول جوانمردی بود. این امر به صراحت در مرامنامه های جوانمردانه متون صوفیه و عرفانی آمده و هم به صورت جری لاینفکی از ادبیات اهل فتوت بود. یکی از آثار ادبی مهم در تاریخ جوانمردی، ((سمک عیار)) است. مطابق روند این داستان و کنشهای عیاران آن، «ایثار» به عنوان لازمه جوانمردی مطرح میگردد. این پژوهش سعی دارد پدیدار شناسانه متن سمک عیار، با اتکا به منابع فتوت - اعم از اخلاقی و دینی - جایگاه و کارکرد ایثار در اخلاق اهل فتوت را بررسی نماید.

واژگان کلیدی: ایثار، عیار، فتوت، نقش اجتماعی، سمک عیار.

بررسی نقش مکانیسم جامعه پذیری نهاد آموزش در شکل گیری رفتار ایثار اجتماعی

رحمن غریبی *

چکیده

فرهنگ ایثار و شهادت یکی از ارزشهایی شکل دهنده فرهنگ ایران و از سازه‌های مهم هویت و حیات اجتماعی و سیاسی کشور است. حفظ هویت ایران باز بسته به پایداری و احترام به این ارزش و انتقال کامل آن به نسل‌های آینده است. مراکز آموزشی در سطوح مختلف، بستر مناسبی برای ایجاد و تثبیت فرهنگ شهادت هستند؛ زیرا تغییر نگرش در افراد جامعه، از کارآمدترین ابزار نفوذ و نهادینه کردن هر فرهنگی است و قشر دانش پژوه، به دلیل اثرپذیری بسیار، از جمله گروه‌های جامعه هستند که می‌توانند پذیرای فرهنگ ایثارگری و شهادت باشند. در این پژوهش، با بهره‌گیری از روش تحلیلی، افزون بر تعریف مفاهیم ایثار، شهادت و فرهنگ، به بیان ضرورت توجه به اهمیت نسل جوان، ضرورت معرفی فرهنگ ایثار و شهادت به نسل جدید و ضرورت حفظ و انتقال ارزشهای دفاع مقدس، به نقش الگوهای موجود از جمله ماموستایان، معلمان، اساتید دانشگاه و... در ترویج فرهنگ ایثار و شهادت و شیوه‌های مؤثر در ارتباط دهی و ترویج این فرهنگ، در بین نسل جدید از مدرسه ای، دانشگاهی، کسبه و بازاریان و.. پرداختیم و به این نتیجه دست یافتیم که با به کارگیری شیوه‌هایی نظیر ایجاد شناخت در نسل جدید، ارتقاء سطح آگاهی این قشر نسبت به باورهای دینی و ارزشهای اسلامی، شناسایی و معرفی موانع بازدارنده ترویج فرهنگ شهادت، معرفی اندیشه‌ها و آرمانهای شهدا، بهره‌گیری از متون عرفانی در بردارنده فرهنگ شهادت، معرفی و شناخت شاخصه‌های اصلی فرهنگ شهادت، افزایش دانایی الگوهای موجود نسبت به فرهنگ ایثار و دیگر روش‌های کاربردی، می‌توان به این مقصود که همانا ارتباط دهی می باشد دست یافت.

واژگان کلیدی: فرهنگ شهادت، ارتباط دهی، نسل جدید

نقش ایثار اجتماعی در دفاع مقدس از منظر قرآن کریم

نازنین بهاروند*

چکیده

ایثار و از خود گذشتگی یکی از موضوعات اجتماعی است در فرهنگ بشری همیشه انسانها فداکار مورد احترام بوده اند حتی کسانی که شهامت از خودگذشتگی ندارند در برابر عظمت انسانهای از جان گذشته خضوع می کنند و زبان به تحسین آنها می گشایند. در فرهنگ دینی ایثار و از خودگذشتن علاوه بر نیک نامی دارای ارزش معنوی و روحانی است انسان فداکار و ایثارگر از علایق خویش در راه هدف های متعالی می گذرد تا به رضایت حضرت حق دست یابد. حقیقت و ماهیت ایثار در قرآن کریم و احادیث به خوبی نشان می دهد که عصاره ی فرهنگ ایثار و دفاع و از خود گذشتگی و اخلاص و آزاد منشی است. جهاد و ایثار علاوه بر منافی که برای اجتماع دارد نفعی والاتر و برتر برای فرد به دنبال دارد و آن تعالی روح و ترفیع درجات اوست. این مقاله در پی آن است که ضمن تبیین مفهوم ایثار از نظر قرآن کریم نقش ایثار اجتماعی در دفاع مقدس را بررسی نماید.

واژگان کلیدی: ایثار، جهاد، دفاع مقدس، ایثار فردی و اجتماعی

---

*. دانشجوی دکتری زبان ادبیات فارسی، خرم آباد

نقش ایشان اجتماعی در تحقق فرهنگ اقتصاد مقاومتی

مهدي كهنسال*

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش ایشان اجتماعی در تحقق فرهنگ اقتصاد مقاومتی، بین دانش آموزان مدارس متوسطه ی اول شاهد شهر ساری به انجام پذیرفته است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی از نظر ماهیت، توصیفی و از نظر روش، پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش، شامل کلیه ی دانش آموزان مدارس متوسطه ی اول شاهد آموزش و پرورش نواحی ۱ و ۲ شهر ساری است که تعداد آنها ۶۴۸ نفر بوده است. بر اساس جدول کرجسی و مورگان حجم نمونه با توجه به جامعه آماری، ۸۲ نفر تعیین شد که به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای بر حسب جنسیت انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته بوده است، روایی محتوایی پرسشنامه به تأیید اساتید راهنما و مشاور قرار گرفت. اطلاعات حاصل با استفاده از آزمون t تک نمونه ای، تحلیل شد. نتایج حاصل از تحلیل فرضیه ها نشان داد و به کاربری برخی از متکبر های پژوهش، مانند: تجمل زدایی از زندگی، احیاء انصاف و مروت در معاملات اقتصادی، اصلاح الگوی مصرف در حامل های انرژی و کالاهای اساسی روزمره، در تحقق فرهنگ اقتصاد مقاومتی تأثیر چشمگیر و به کارگیری برخی دیگر از متغیرهای پژوهش، همچون: مشارکت طبقات اجتماعی در فعالیت های اقتصادی (با تأکید بر ارتقاء درآمد) و حمایت از کالاها و تولیدات داخلی، در تحقق فرهنگ اقتصاد مقاومتی، دارای تأثیر کمتری است.

واژگان کلیدی: ایشان اجتماعی، فرهنگ و اقتصاد مقاومتی

نقش ایثار اجتماعی در جامعه ایرانی_اسلامی (انقلاب اسلامی)

منصوره پورحسنى
مهديه تيرگرفاخرى

چکیده

در این مقاله، معنای لغوی ایثار، معنای اصطلاحی ایثار، فضیلت ایثار، فرق اتفاق و ایثار، انواع ایثار (ایثار و مال، ایثار و جهل، ایثار و شهادت، ایثار و زهد، ایثار و آبرو، ایثار و طبیعت) بررسی شده است و همچنین جایگاه ایثار، مفهوم مصادیق آن در قرآن و کلام معصومین (علیهم السلام)، ایثار در زندگانی پیامبر(ص) و ائمه طاهرين (ع) و بانوان گرانقدر اسلام مورد تحقیق و کنکاش قرار گرفته است. در ادامه این مباحث به ایثار در دوره انقلاب اسلامی، ویژگی های ایثارگر، لوازم و موانع ایثار و شیوه های ایجاد ایثار در جامعه پرداخته می شود. مقدمه با توجه به اهمیت ایثار و فداکاری در جامعه و با توجه به این که خداوند مهربان در قرآن مجید در آیات مختلف به صورت واضح و روشن اهمیت آن را بیان کرده است. بنابراین بررسی جایگاه مفهومی و مصادیقی آن در ابعاد مختلف، ضرورت می یابد و از آن به عنوان وظیفه اسلامی یاد

می شود. بر این اساس با مراجعه به روایات اهل بیت(ع) و زندگانی آنان می توان بدین امر پرداخت که آن بزرگواران چه قدر به ایثار و گذشت توجه و عنایت داشته اند. بنابراین موضوع ایثار اهمیت فراوانی دارد، این اهمیت تا بدانجاست که در بسیاری از جوامع اسلامی، به عنوان یک امر دینی در سازمان بخشیدن به جوامع و دفاع از جامعه زندگی جمعی نقش بسیاری داشته است. هدف از ارائه این مقاله شناساندن جایگاه ایثار و فضیلت آن در اسلام، و همچنین تصریح آن جهت بالا بردن روحیه ایثار و ایثارگری در افراد و جامعه است.

راهکارهای ترویج و تقویت فرهنگ ایثار و شهادت در جامعه

قنبر گلپرست

حبیبه شاهنده

چکیده

فرهنگ ایثار و شهادت، به عنوان یک فرهنگ متعالی در زمره ی عالی ترین مفاهیم الهی و نتیجه والاترین ارزش های می باشند که یک انسان متعهد می تواند به آن مقام دست یابد. این مفاهیم اثر گذار و حرکت آفرین قادرند تا فضای یک جامعه را بصورت گسترده تحت تأثیر قرار دهند و والاترین برکات را برای آن به همراه داشته باشند. ترویج، تقویت، تبیین و تعریف فرهنگ و ایثار و شهادت مانند دیگر مفاهیم مثل مفاهیم اقتصادی، تربیتی، سیاسی و... امری ضروری و لازم می باشد. اهمیت این مقاله هم در این است که با روش توصیفی-اسنادی، و با جمع آوری اطلاعات از طریق کتابخانه، مقالات، اینترنت و... مفاهیم ایثار و شهادت را تعریف و تبیین نموده و ضمن پرداختن به زمینه و عوامل مؤثر بر ترویج و تقویت، شاخص و موانع فرهنگ ترویج ایثار و شهادت، راهکارهای ارائه شده را بررسی و در نهایت راهکار و پیشنهادهای از جمله تقویت و تشویق نویسندگان و اصحاب قلم در مورد ادبیات دفاع مقدس، ارزشهای والای اسلام و ایثار و شهادت-تدوین و ثبت خاطرات رزمندگان، ایثار گران و جانبازان اسلام و انقلاب- تقویت و تثبیت فرهنگ ایثار و شهادت در جامعه و توسل به فرهنگ غنی اسلامی- ایجاد شبکه های سراسری در سازمان صدا و سیما تحت عنوان شبکه ایثار و شهادت-راه اندازی مراکز تحقیقاتی و پژوهشی جهت استفاده جوانان و خانواده های آنان از آن-تشکیل انجمن های علمی و فرهنگی با یاری بانوان و زنان نخبه و فرهیخته-گذاشتن یک یا دو واحد درسی در دانشگاهها و مدارس تحت عنوان پاداش، اجر و ارزشهای ایثارگران، شهدا و جانبازان- رعایت اصول روانشناختی و تربیتی در معرفی اسوه های ایثار و شهادت و...را برای ترویج و توقیت فرهنگ ایثار و شهادت در بین جامعه ارائه نموده است. با گسترش فرهنگ جهاد و شهادت طلبی دشمنان از نفوذ در دژهای اسلام نا امید می شوند. در شرایط کنونی و تلاش دشمنان اسلام جهت کم فروغ کردن و بی اهمیت نمودن ارزشهای ایثار گری و شهادت، در بین جامعه بخصوص در بین جوانان، و همچنین تضعیف روحیه ایثار گری در بین جامعه بویژه نسل کنونی، از طریق رسانه های جمعی پیشرفته، سوق دادن جوانان به مادیگری و راحت طلبی و لبی میل کردن آنان به آخرت، ترویج و تقویت فرهنگ و شهادت، و درونی کردن آن در بین قشر جامعه، تبیین و تشریح ارزشهای ایثار گری و شهادت امری لازم و ضروری به نظر می رسد.

واژگان کلیدی: فرهنگ، ایثار، شهادت، تقویت، ترویج، راهکار

ضرورت آینده پژوهی در ایثار اجتماعی

- * عالیه پیر خندان
- ** سیمه رحمت پسند**
- *** خدیجه مددی***
- **** فریبا عباسی فرد****

چکیده

اشتیاق بشر برای دانستن درباره ی آینده از عهد باستان وجود داشته است و ایثار و شهادت در زمره ی عالی ترین مفاهیم الهی و به عنوان یک فرهنگ متعالی نتیجه ی والاترین ارزش هایی می باشد که یک انسان متعهد می تواند به آن مقام دست یابد. ضرورت ایثار در فرهنگ اجتماعی، در این مفاهیم اثر گذار و حرکت آفرین است تا فضای یک جامعه را به صورت گسترده تحت تاثیر قرار دهد و والاترین برکات را برای آن به همراه داشته باشد. امروزه شناخت روندها و توصیف دقیق آینده و ترسیم آنچه در انتظار جوامع است، مقدمه هر گونه طراحی و برنامه ریزی به حساب می آید. بر این اساس کشور ما نیز که همواره در معرض مخاطرات فراوان قرار دارد، می بایست برای آینده خود و حفظ استقلال حداکثری در زمینه های مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و ... به روند های پایدار و قابل اعتماد دست یابد. لذا فرایند آینده پژوهی برای کشور ما نیز امری مهم و حیاتی است که به صورت مختلف از قبیل سند چشم انداز توسعه کشور، برنامه های توسعه و مواردی مثل چهار ابزار کنترلی شامل: سیستم های باور، تعاملی، تعیین حدود و تشخیصی در حال اجرا است. آینده پژوهی در فرهنگ ایثار اجتماعی به معنای دانشی است که در ۶۰-۵۰ سال اخیر شکل گرفته و توانسته به سرعت در تمامی عرصه های زندگی وارد شده و نفوذ و اثر گذاری خاصی در آنها داشته باشد. ساخت دنیای مطلوب در آینده، مبتنی بر یک سری شناخت ها ست که بر اساس احتمالات و آینده های مختلف (ممکن، محتمل و مطلوب) صورت گیرد و هدف آن گزینش بهترین و مطلوب ترین آن است که یکی از بزرگ ترین نعمت های الهی، نعمت بصیرت است.

واژگان کلیدی: فرهنگ اجتماعی، ضرورت ایثار، آینده پژوهی، ایثار و شهادت

---

*. دانشجوی ارشد برنامه ریزی درسی، آموزگار دبستان شاهد دخترانه چالوس
 **. کارشناسی آموزش ابتدایی، آموزگار دبستان شاهد دخترانه چالوس
 ***. کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، آموزگار دبستان شاهد دخترانه چالوس
 ****. کارشناسی آموزش ابتدایی، آموزگار دبستان شاهد دخترانه چالوس

تبیین اهمیت اینارگران از منظر قرآن، ائمه اطهار (ع)، امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب و بررسی نظام حقوقی قوانین حمایتی اینارگران

فاطمه پناهی*

چکیده

به منظور ترویج، تحکیم فرهنگ پایداری، اینار و جهاد در کشور و تکریم و پاسداری از حق اینارگران اعم از شهیدان، جانبازان، آزادگان و رزمندگان و خانواده‌های آنان و سهمی که در عزت، امنیت و اقتدار ملی و نظام اسلامی دارند، سیاست‌های کلی نظام در این امور تعیین گردید. از آنجایی که تدوین و اجرای قوانین متعادل یکی از مهم‌ترین درخواست‌های شهروندان در حوزه‌های مختلف و از جمله در حوزه اینارگران است. در قانون چهارم توسعه، برای اولین بار لزوم حمایت جامع از اینارگران به ویژه به عنوان عاملان نتایج هشت سال دفاع مقدس مطرح و بر اساس آن لایحه جامع خدمات‌رسانی تدوین گردید. وقتی در سال ۱۳۹۱ قانون جامع خدمات‌رسانی به اینارگران مورد بحث و بررسی قرار می‌گرفت، بسیاری از اینارگران تصور می‌کردند به زودی همه مشکلات معیشتی و درمانی و رفاهی ایشان حل خواهد شد، این در حالی است که بخشی از رزمندگان و جانبازان در این قانون نادیده گرفته شده‌اند. مضافاً از جهات دیگری این قانون در بعضی از مواد و تبصره‌های خود با اصول و موازین حقوقی به ظاهر در تعارض است. از نقطه نظر حقوقی، قانونی که عنوان جامع بودن را یدک می‌کشد باید واجد اوصاف و ویژگی‌های خاصی باشد که به سختی می‌توان قائل به رعایت آن در قانون جامع خدمات‌رسانی به اینارگران بود. در این نوشتار، با تبیین جنبه‌های مختلف این قانون ضمن تعیین نظام حقوقی حاکم بر اینارگران، به نقد و بررسی آن پرداخته خواهد شد تا قانون‌گذار با توجه به وضعیت‌های خاص نسبت به انجام اصلاحات لازم اهتمام ورزد.

واژگان کلیدی: حقوق اینارگران، قانون چهارم توسعه، دفاع مقدس، لایحه جامع خدمات‌رسانی

مفهوم شناسی ایثار و شاخص‌های ایثار اجتماعی

سیدحسین تقوی*

چکیده

ایثار و گذشت و ترجیح دیگران بر خود، یکی از بهترین گونه‌های خلق نیکو بوده که در آیین اسلام و آموزه‌های دینی مورد تشویق قرار گرفته و امروزه اکسیر اعظم دردهای جامعه جهانی به‌ویژه ایران است. اسلام و قرآن از انسان تنگ‌چشم و خسیس و حریص به اموال و امکانات و جان خویش فردی می‌سازد که از طریق مجاهده با نفس و مال آنها را در راه خدا اهدا و فدا نموده و دل در گرو رضایت محبوب می‌بندد. نمونه‌های عینی ایثارگران در تاریخ اسلام و دفاع مقدس و شاخصه‌های ایثارگری، موضوعی است که این مقاله با روش توصیفی - تحلیلی از طریق داده‌ها و اطلاعات کتابخانه‌ای در پی آن است و به این دستاورد رسیدیم که همانطور که ملت ایران در دوران انقلاب و دفاع مقدس در سایه ولایت پذیری و ایثار اجتماعی به فلاح و پیروزی رسید، اکنون نیز تنها راه‌هایی از مشکلات و رسیدن به پیروزی، چیزی جز موارد فوق نخواهد بود.

نقش ایثار اجتماعی در دفاع مقدس

محمود یوسفی*

رضا جعفری**

چکیده

ایثار اجتماعی، به عنوان یک فرهنگ عالی در زمره‌ی عالی‌ترین مفاهیم الهی و نتیجه‌ی والاترین ارزش‌هایی می‌باشد که یک انسان متعهد می‌تواند به آن مقام دست یابد. این مفاهیم اثرگذار و حرکت‌آفرین قادرند تا فضای یک جامعه را بصورت گسترده تحت تأثیر قرار دهند و والاترین برکات را برای آن به همراه داشته باشند. حقیقت امر آن است که اگر رشادت‌ها و خدمات شهدا و ایثارگران بخوبی برای مردم معرفی گردد و به قالب‌های کلیشه‌ای و بیان‌های ژورنالیستی محدود نگردد، بیشترین و بهترین نتایج را به همراه خواهد داشت. تقویت باورهای دینی و ملی که امروزه جزء اصلی‌ترین مسائل اعتقادی و فرهنگی به حساب می‌آید و در ردیف مهم‌ترین وظایف ماست، از جمله مواردی است که با معرفی و تعمیق شخصیت، منزلت، عقاید و آرمان‌های ناب آن بزرگواران در سطحی فراگیر تحت تأثیر قرار می‌گیرد. فلذا همه‌ی ما مدیون شهداء و ایثارگران بوده و یکی از طرقی که می‌توانیم ادای دین نماییم، شناساندن همه‌جانبه‌ی آنان بر نسل‌هایی است که شهداء و مسیری که در آن ممارست داشته‌اند را، بخوبی درک نکرده‌اند. هدف از این پژوهش ایثار اجتماعی در دفاع مقدس می‌باشد. تحقیق حاضر تلاش می‌کند تا با تحلیلی علمی و با رویکردی الهیاتی و جامعه‌شناختی پس از تشریح و تبیین مفهوم راستین ایثار اجتماعی و واکاوی ابعاد مختلف آن، به شناسایی و معرفی عمده‌ترین موانع و عوامل اجتماعی در بین سطوح مختلف جامعه بپردازد تا اینکه فضای عمومی جامعه ما بهترین و بیشترین تأثیر را در جنبه‌های گوناگون از وجود این فرهنگ متعالی ببرد و در مسیر الهی گام بردارد.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، فرهنگ، جنگ، دفاع مقدس

*. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، مؤسسه آموزش عالی سبز

Yousefimahmoud37@gmail.com

** دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد واحد چالوس

masoud.7444532@gmail.com

بررسی نقش مکانیسم جامعه پذیری نهاد خانواده در شکل گیری رفتار ایثار اجتماعی

مرضیه میرشکاری*

چکیده

اجتماعی شد اصطلاحی است که توسط جامعه شناسان، روان شناسان اجتماعی و مردم شناسان استفاده می شود به روندی گفته می شود که در آن شخص در طول حیات خویش هنجارها، عرف ها و ارزش های جامعه خویش را یاد می گیرد. از عمده ترین مسائلی که دنیای امروز به صورت جدی با آن دست به گریبان است بحث جامعه پذیری یا آشنا کردن کلیه افراد یک جامعه با ارزش ها، هنجارها، قوانین و آداب و رسوم آن جامعه می باشد و خانواده، بنیادی ترین و پایدارترین ساختار اجتماعی و هسته اصلی تشکیل جامعه و نهادهای آن است که مسئولیت جامعه پذیری کودکان را در سال های اولیه و حیاتی زندگی به عهده دارد. ارزش هایی که فرد می پذیرد و نقش های گوناگونی که از او انتظار می رود انجامش دهد، نخست در چارچوب محیط خانواده آموخته می شود. از جمله ارزش های هر جامعه ایثار و فداکاری است که همواره جزء بهترین اعمال در هر جامعه بوده و در دیدگاه تمامی انسان ها جایگاه ویژه ای دارد که می تواند از طریق نهاد خانواده آموخته شود و در جامعه رواج یابد.

واژگان کلیدی: جامعه پذیری، نهاد خانواده، ایثار و فداکاری

---

*. کارشناسی ارشد رشته روانشناسی بالینی، دانشگاه فردوسی

نقش سازمان ها در توسعه و اشاعه ایشان اجتماعی

فاطمه رحمانی*

چکیده

فرهنگ ایشان و شهادت از مهمترین ارزش ها و آرمان های جامعه اسلامی ماست که انتقال آن به نسل های آینده از اساسی ترین برنامه های فرهنگی ما به شما می رود. برای این مهم، شناخت کافی از جامعه ی خود، شیوه ها و روش های نهادینه کردن ارزش ها، مقتضیات زمان و مکان کنونی و همچنین موانع بازدارنده در مسیر انتقال و درونی کردن ارزش ها و نقش انتقال این ارزشها به نسل جوان جامعه ضروری به نظر می رسد. این مقاله در بخش های گوناگون به شرح زیر تهیه و تدوین شده است. فرهنگ ایشان و شهادت متضمن برکاتی است که به دو صورت مستقیم و غیر مستقیم جامعه را تحت تأثیر قرار می دهند. ایشان و شهادت یکی از غنی ترین گنجینه های فرهنگ اسلامی است که مظاهر شگفت انگیز آن در طول سالهای انقلاب و دفاع مقدس به روشنی آشکار شد و عجیب ترین و عظیم ترین صحنه های از خود گذشتگی انسانها به نمایش درآمد. حضرت امام خمینی (قدس سره) به عنوان آفریننده ی بزرگترین خیزش دینی در جهان معاصر، به مقوله فرهنگ توجه خاصی نموده و اساس همه خوشبختی ها و بدبختی های جوامع را در فرهنگ آنها جستجو کرده اند پس در این راستا راهکارهایی باید وجود داشته باشد که در فرهنگ ما دفاع مقدس ارزشمند محسوب شود. از طریق بالا بردن و ارتقاء ارزشها می توانیم پیش زمینه ای را بوجود بیاوریم تا به دست فراموشی سپرده نشود، امر به معروف و نهی از منکر به خاطر تعهد و تمکین در برابر ارزش ها باعث می شود که این ارزش ها بصورت فعال برقرار باشند. راهکارهای دفاع از ارزش ها تنها از طریق برنامه ریزان، سیاستمداران و فرهیختگان امکان پذیر است به این صورت که رشادتها و دلاوریهای جوانان را که با مشقت و سختی این جنگ را پیروزمندانه به پایان رسانیده اند گوشزد کنندف همچنین جایگاه واقعی این ارزشها را نشان دهند تا خون شهیدان پایمال نشود و جوانان ما از آنها درس بگیرند و آنها را سرلوحه ی زندگی خود قرار دهند به این امید که تمام جوانان ما حامی خون شهیدان باشند.

واژگان کلیدی: فرهنگ، ایشان، ترویج، حماسه.

ابعاد «ایثار اجتماعی» در بوستان و گلستان سعدی

حسین صدقی*

نادر میکائیلی**

چکیده

واژه «ایثار» به مفهوم گذشت، خدمت و ترجیح دادن دیگران بر خود در تمامی امور است که از دیرباز جزو باورها و فرهنگ اصیل ایرانیان بوده است. بعدها با ورود اسلام و فرهنگ والای اسلامی به ایران، بیش از پیش به ارزش و جایگاه آن در بین ایرانیان افزوده شد. مهمترین و کارآمدترین شاخص ایثار، بروز و ظهور آن در بستر اجتماع و ارتباط فرد با سایر افراد جامعه است که به عنوان «ایثار اجتماعی» مطرح است. هر قدر «ایثار اجتماعی» در سطح جامعه نهادینه شود و افراد به آن عمل کنند، به همان میزان جامعه به آرامی شدن و کمال نزدیک خواهد شد. دو سؤال مهم در این پژوهش بررسی می‌شود. اینکه حدود و گستره ایثار اجتماعی چقدر است؟ و ایثار اجتماعی مطرح شده در گلستان و بوستان سعدی، برای یکایک گروه‌های اجتماعی حامل چه پیامی است؟ در پاسخ به این سؤالات، در اندیشه سعدی با ایثار متقابل حاکم و مردم و ایثار و نیکوکاری مردم در حق یکدیگر مواجه هستیم. اما در این میان ایثار اجتماعی حاکم در حق گروه‌های مختلف اجتماعی از جمله رعیت، سپاهیان، خدمتگزاران قدیمی، بازرگانان و مسافران، اسیران و خطاکاران نموده‌ها و مصادیق متنوعی دارد.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، حاکم، رعیت، بوستان، گلستان.

*. استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات فارسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان.

** . کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی.

بررسی ارتباط ایثار اجتماعی و اقتصاد مقاومتی در آموزه های قرآن و معارف اسلامی

فرشید آرامجو*

چکیده

ایثار فضیلتی است مخصوص افراد اندیشمند که دیگران را بر خود برای رسیدن به هدف عالی و کمال مقدم می‌دارند و از جان و مال در این راه دریغ نمی‌ورزند اما خداوند در تمامی آیات ایثار را به جمع مردم مثال زده و ایثار اجتماعی را نمایان کرده و در طول تاریخ مسلمانان و ایرانیان نمونه‌های با ارزشی از ایثار اجتماعی را به نمایش گذاشتند. امروزه امروز مردم ایران مشکلات و دشمنان زیادی در جهان دارند این دشمنان در صدد ضربه زدن به میهنمان از جهات اقتصادی هستند. رهبر معظم انقلاب نیز حيله آنان را با درایت اقتصاد مقاومتی نقش بر آب کرد اما این گوهر گران بها عملی نخواهد شد مگر با کمک و مساعدت مردم امید است مردم ایران باید با ایثاری اجتماعی این مقدمات را فراهم کند و کمر خصم دون را بشکند. روش تحقیق در این مقاله توصیفی و تحلیلی است و تلاش شده نتیجه‌ای کارا از آن به دست آید و صرفاً گذشته و حال را روایت نکند بلکه آینده را هدف بگیرد و نشانگر راه باشد امید است بتوانم قدمی در راه اقتصاد مقاومتی بردارم و نیاز به ایثار اجتماعی در این راستا را نشان دهم.

واژگان کلیدی: ایثار، اسلام، اقتصاد، اجتماع، قرآن

تبیین هویت از منظر تحلیل ایثارگر اجتماعی

سید کامبیز لطیف عقیلی*

چکیده

هویت داشتن؛ یعنی احساس تمایز، تداوم استقلال شخصی داشتن، یا فرد احساس کند همان است که بوده و دیگران نیستند. رمز آگاهی از امر هویت‌سازی و هویت بانی، درگرو توجه به دو وجه (تمایز و تداوم) هویت است. اصولاً ایثار و از خود گذشتن چیزی نیست که در فرهنگ غرب وجود نداشته باشد، هویت نه تنها باید نیاز روانی انسان‌ها به متمایز و حتی برتر بودن از دیگران را تأمین کند، بلکه باید نوعی حس تداوم هم در آن‌ها به وجود آورد. پس وجه دیگر از لحاظ روانی، حس تداوم بازمان پیوند می‌خورد. هنگامی این نیاز هویتی شخص تأمین می‌شود که شخص احساس کند، علی‌رغم دگرگونی‌های محیطی و رشد فردی، ماهیت ثابتی داشته و همان است که بوده است. در واقع، وحدت فرد به وحدت زمان بستگی دارد و هویت داشتن یک ملت هم از وجهی به معنای احساس تداوم زمانی است؛ جامعه امروز ضرورتاً باید ریشه در فرهنگ خودی داشته باشد تا بر اساس آن بتواند هویت فرهنگی‌اش را تشکیل دهد و لازمه این امر شناخت آن فرهنگ و عقیده به آن و یافتن مشترکاتی میان خود و فرهنگ ملی است؛ و فرهنگ ایثارگری از زیرمجموعه‌های فرهنگ است فرهنگ ایثار و شهادت فرهنگی است که بدون خودخواهی و خودمحوری و با آزاداندیشی و رسوخ در اعماق قلب جوانان همراه است. در این مقاله، تلاش بر آن است که با پرداختن به موضوع ایثار و شهادت با تأکید بر مسئله مهم هویت‌مندی جامعه منبعث از ایثارگری بررسی شود سپس راهکارهایی برای ایجاد، اصلاح، ترویج و درونی سازی فرهنگ ایثار و شهادت پیشنهاد گردد بنابراین، محدوده مطالعاتی این پژوهش که شهر گرگان می‌باشد در نظر گرفته شد. در روش تحقیق این پژوهش، مطالعات اسنادی، روش پیمایشی و توزیع پرسشنامه با یکدیگر تلفیق شده و پرسشنامه محقق ساخته بین شهروندان توزیع گردید. تحلیل آماری به شکل استنباطی و توصیفی در محیط نرم‌افزار SPSS پس از جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه (۳۸۴ پرسشنامه با روش کوکران و با استفاده از آلفای کرونباخ پایایی پرسشنامه ۰.۸۲٪) در محدوده مطالعاتی انجام گردید نتایج مطالعات نشان می‌دهد که بین فرهنگ ایثارگری و هویت‌مندی جامعه رابطه معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: گرگان، فرهنگ ایثارگری، شهادت، هویت

* مهندس سید کامبیز لطیف عقیلی، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی شهری؛ مدرس دانشگاه.

نقش ایشان اجتماعی در جامعه ایرانی اسلامی

محسن دولتی*

چکیده

نظام توحیدی دین بر پایه ایشان اجتماعی و فداکاری بنا نهاده شده است و بهترین الگوی هر فرد مسلمانی در زندگی باید قرآن و اهل بیت (ع) باشد. نباید ناکارآمدی برخی از مسئولان بر روی روحیه مردم نیز تأثیر گذاشته و ایشان و فداکاری را در جامعه کمرنگ کند. ایشان اجتماعی و فداکاری یکی از ویژگی‌های بارز اخلاقی است که در دین مبین اسلام به آن اشاره بسیار زیادی شده است و می‌تواند سبب پیشرفت و تعالی جامعه شود یکی از مسائلی که در بحث ایشان و فداکاری باید در نظر بگیریم این است که قصور دولت‌ها نباید قصور ملت‌ها را نیز به دنبال داشته باشد اگر در جامعه برخی مدیران کارآمدی لازم را ندارند این موضوع نباشد سبب شود که مردم نیز از ویژگی‌های بارز اخلاقی و کارآمدی خود فاصله بگیرند. جلسات خانوادگی، دوستی و همکاری‌هایی که در بین افراد وجود دارد باید به نوعی باشد که روح ایشان و فداکاری در آن نمود داشته باشد و هر کسی به شخصه به سمت ساختار و تعالی پیش برود. کاسب دغدغه ایشان داشته باشد و اعضای خانواده نسبت به یکدیگر نیز همین دغدغه را داشته باشند. به خصوص در جامعه امروز این نوع رفتار می‌تواند نیمی از مشکلات را حل کند. بحث اولی که در جامعه باید به آن بپردازیم این است که اساس اسلام بر ایشان و گذشت پایه‌گذاری شده است. نظام توحیدی و اساس دین بر پایه ایشان، گذشت و فداکاری است و در تمدن اسلامی فرد خودگرا باید خداگرا شود و بر این اساس باید برنامه‌ریزی‌های لازم را داشته باشیم. ترویج تجمل‌گرایی و ریخت و پاش می‌تواند روحیه ایشان و فداکاری را در جامعه از بین برده و خنثی کند، نظام زندگی را باید به گونه‌ای ترویج بدھیم که آموزه‌های دین اسلام در جامعه ترویج پیدا کند و یکی از این راهکارها شیوه زندگی ائمه (ع) است. مثلاً حضرت علی (ع) چاه می‌کند و آن را می‌بخشید. ما نمی‌گوییم افراد تمام سرمایه خود را ایشان کنند اما بخشی از آن نیز می‌تواند در جامعه امروز ما بسیار تأثیرگذار باشد. اگر بخواهیم به همین منوال به سمت تجمل‌گرایی برویم هر چقدر درآمد افراد هم زیاد باشد باز کم می‌آورند. در این مقاله می‌کوشیم تا جایگاه ایشان اجتماعی در آموزه‌های قرآن و معارف اسلامی مورد مطالعه، بررسی و کنکاش قرار گیرد. این تحقیق به شیوه استادی کتابخانه‌ای انجام گرفته است و جایگاه ایشان اجتماعی از منظر قرآن و معارف اسلامی در منظر دید همگان با سلیق مختلف قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: ایشان اجتماعی، قرآن، معارف اسلامی، خانواده، جامعه

*. دانشجوی مقطع دکترا زبان و ادبیات فارسی

جایگاه ایثارگران اجتماعی در الگوسازی و نهادینه نمودن مفهوم ایثارگری در جامعه

سحر نصیری*

چکیده

بقای هر جامعه ای در گرو ایثارگری مردم و از طریق مشارکت ایثارگرایانه و کنش نوع دوستانه آن ها در جهت منافع و مصالح همگانی جامعه تضمین می گردد همان طور که انسان برای ادامه حیات نیاز به مواد غذایی دارد جامعه نیز برای حیات با سعادت نیاز به ایثارگری دارد غایت مبنی بر ایثار و خودگذشتگی باعث رشد و تعالی و ترقی و امنیت جامعه می شود. ایثار اجتماعی یکی از سرمایه های ارتباطی و ضامن همبستگی و بقای جامعه است. و یکی از ضرورت های مهم جامعه امروزی است. هدف از این پژوهش بررسی جایگاه ایثارگران اجتماعی در جامعه و چگونگی الگوسازی و نهادینه نمودن فرهنگ ایثار در جامعه است و روش مقاله حاضر توضیحی و تحلیلی است که در تحلیل و تفسیر نقش و اهمیت فرهنگ و جایگاه ایثارگران اجتماعی و چگونگی تعمیق و تقویت آن در جامعه و شناخت راه های الگوسازی از آن و نقش اساسی آن که در جامعه دارد سخن به میان آمده است.

واژگان کلیدی: جایگاه، الگوسازی، فرهنگ، ایثارگری، جامعه

جلوه های ایثار شیعیان افغانستان

عبدالحکیم موسوی*

عادل مقدادیان*

چکیده

سرزمین افغانستان امروزی، که پیشتر به نام‌های خراسان، باختر و آریانا نیز معروف بوده است، به دو جهت استعداد حماسه و ایثار را دارد. نخست شرایط زیست محیطی که به باور قدمایی چون ابن خلدون و با تأیید مردم شناسی جدید، بر روحیه‌ی افراد اثر می‌گذارد. مردمانی که در کوهستان‌ها زندگی می‌کنند انسان‌هایی قوی و جوامعی ایثار محور و دیگر دوست را تشکیل می‌دهند که همچون رشته‌های کوه بر عهد و پیمان خویش ماندگارند و اگر بنای حبّ و بغض داشته باشند، تا پای جان خویش بر آن خواهند ماند. دوم آنکه مردم افغانستان، از همان سالهای صدر اسلام که با این دین آشنا گردیدند، اسلام را با محبتّ خاندان ایثار و شهادت شناختند. باورهای شیعیان افغانستان در حرمت خاندان رسول خدا صلی الله علیه و آله باعث شد که در طول قرون متمادی خدمات و فداکاری های فراوانی در راه باور خویش یعنی محبتّ اهل بیت رسول خدا علیهم السّلام و برائت دشمنان ایشان، داشته باشند. نکته اینجاست که شیعیان این زادبوم، بر اساس تعالیم خاندان وحی، در اظهار برائت خویش نیز میل به ناحق نکرده و جامه‌ی کس را سیه نکرده‌اند. آن‌ها گرچه فقط به جرم آنکه شیعه‌اند بارها مورد تعرض قرار گرفته‌اند اما به جاهلان قاصر نه تنها بدی نکرده‌اند بلکه آنان را نیز در پرتو ایثار خویش گرفته‌اند. در این راه مردان بزرگی از اقوام مختلف جان های خود را ایثار نمودند و تا به امروز و در دهه های اخیر نیز ثابت نموده اند که در اراده آنان بر ایثار در راه عقیده هیچ خللی وارد نخواهد شد.

واژگان کلیدی: ایثار، افغانستان، شیعه، جهاد، هجرت، پناه دادن

---

*دانشجوی کارشناسی ارشد عرفان اسلامی دانشگاه بین المللی اهل بیت علیهم السّلام (از کشور جمهوری اسلامی افغانستان)

مروری بر بررسی تاثیر ایثار اجتماعی بر اخلاق در خانواده

مهین ریگی*

مریم ریگی**

مهدی نامجوفر***

چکیده

خانواده یکی از نهادهای مهم اجتماعی است که به لحاظ اهمیت، نقش و کارکردهای مختلف آن مورد توجه علمای مذهبی، اخلاقی و صاحب نظران تعلیم و تربیت، جامعه شناسان و روان شناسان قرار گرفته است. مصلحت فرد و اجتماع در این است که زنان و مردان پیمان زناشویی ببندند و تشکیل خانواده دهند. اسلام اساس خانواده را بر آرامش، مودت، مهربانی و مساوات استوار ساخته است. نیازهای زیستی، عاطفی و اجتماعی از دل خانواده شروع می شود و با واکنش ها و بازخوردهایی از جامعه روبرو می شود.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، خانواده، اخلاق

---

*. هیات علمی پژوهشکده تالاب بین المللی هامون دانشگاه ملی زابل

mahin.rigi@uoz.ac.ir

** آموزش و پرورش زابل

*** کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

ایثار اجتماعی در آموزه های قرآن و معارف اسلامی

سید حسین میرافضل*

چکیده

«ایثار اجتماعی» یکی از نیازهای مهم جامعه امروز و فردای ماست. در قرآن و آموزه های دینی بر این موضوع به شکل های گوناگون تأکید شده و پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) خود از پیشگامان ایثارگری در جامعه بوده اند، قرآن می فرماید:

«وَأَحْسِنُ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ» (قصص / ۷۷) و نیکی کن همان طور که خدا به تو نیکی کرده است. «ایثار اجتماعی» ضامن بقا و همبستگی اجتماعی است لذا همه اقشار جامعه به شکل های گوناگون می توانند در این امر مهم سهمی داشته باشند. چرا که همه مسئولیم «كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كَلَّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» «ایثار اجتماعی» جلوه های گوناگونی دارد و گستره وسیعی دارد، از بذل مال به فقرا و محرومان گرفته تا جان فشانی برای نجات و حیات دیگران و خلاصه هر نوع نیکی و احسان جمعی را می تواند شامل شود. احسان، اطعام و انفاق از جمله واژه هایی است که در فرهنگ اسلامی دلالت بر ایثار و ایثارگری دارند. در قرآن به جلوه های زیبایی از ایثارگری اشاره شده از جمله داستان (لیله المبيت) یعنی خوابیدن امام علی در بستر پیامبر اکرم در شب هجرت و داستان قربانی کردن اسماعیل توسط حضرت ابراهیم (ع). اسلام ایثار و فداکاری را صفت حسنه و از جمله فضائل اخلاقی می داند که نتیجه آن به خود ما باز می گردد «أَنْ أَحْسَنْتُمْ احْسَنْتُمْ» (اسراء / ۷) اگر نیکی کنید به خودتان نیکی می کنید. بنابراین توجه به این موضوع و فرهنگ سازی در مورد آن اهمیت زیادی دارد.

واژگان کلیدی: ایثار، ایثار اجتماعی، نیکی، احسان، انفاق

رسانه و ایثار اجتماعی در ایران

غلامرضا رضائی*

چکیده

توجه ویژه به کنش های مردم طی ۳۸ ساله ی پس از انقلاب و عملکرد متولیان ترویج فرهنگ دینی بخصوص ایثار و شهادت، نشان می دهد که تحقق اهداف این دو ارزش دینی و الهی فقط در زمانی صورت گرفت که مردم در دوران دفاع مقدس با نوعی خطر جدی برای انقلاب، دین و کشور مواجه شدند و وسائل ارتباطی و پیام های منتشر شده از طرف آنها کاملاً موثر بوده است. در این مقاله با بررسی نظریات و مرور دیدگاه های استوارت هال، دیو مورلی، جان فیسک، میشل دوستو، هنری جنکینز، راجر سیلورستون، آبر کرامبی و لانگهرست و پیر بوردیو، و بسیاری دیگر از نظریه پردازان ارتباطات و رسانه ها به این نتیجه رسیدیم که برای پاسخگویی به سوال و دغدغه اصلی یعنی " چه ارتباطی باید بین متولیان فرهنگ ایثار اجتماعی، رسانه ها، تولید محتوا و ترویج فرهنگ ایثار اجتماعی باشد تا این ارزش نهادینه شود"، با تمسک به تجربه آن دوران، تنظیم سند اصول فرهنگسازی، ارتباط موثر و اطلاع رسانی برای دبیرخانه یا هرنهاد متولی اصلی، امری لازم و ضرورتی است که رسیدن به اهداف آن بمعنی متجلی شدن ارزش های ایثارگرانه و پایداری در کشور و منطقه و سطح بین المللی است. در این مقاله سعی شده بر خلاف روال مقالات توصیفی، با دریافت اطلاعات و دانش های گوناگون، آن را در جهت کاربردی کردن تا مرحله ی تدوین سند راهبردی پیش برده و با مد نظر داشتن آسیب ها و خطرات، به مدیریت بحران رسانه ای توجه خاص مبذول داشته ایم.

بررسی ارتباط ایثار اجتماعی با سبک زندگی اجتماعی و خانوادگی بر ارتقاء احساس امنیت و سلامت روانی در فرهنگ ملل مختلف

جاوید چاخرو*^۱

چکیده

ایثار در لغت به معنای برگزیدن، مقدم داشتن چیزی، عطا کردن و منفعت غیر را بر مصلحت خود مقدم شمردن است که در معنی اصطلاحی، نیز به معنای بخشش به کسی در مورد چیزی که خود فرد به آن نیاز داشته باشد در حالیکه آدمی از روی قصد و نیت خیر، دیگران را بر خود ترجیح می دهد و او را بر خود انتخاب می کند. فرهنگ ایثار مجموعه‌ای از معانی نمادین است که ایثارگری و میل به شهادت را در افراد به وجود می آورد و با نهادینه شدن آن، نگرش‌ها و رفتار افراد را به سمت رفتارهای ایثارگرانه سوق خواهد داد. ایثار مختص به یک جامعه و ملت و منحصر به زمان معینی نیست و در گستره تاریخ می‌توان ریشه‌های بسیاری را در این خصوص پیدا کرد. در تمام جوامع و ملل مختلف چه سنتی و چه مدرن، گونه‌هایی از ایثار وجود دارد که مردمان به شکل‌های مختلفی را یاری کرده‌اند. در این تحقیق سعی شده است که به بررسی اجمالی و مختصری در رابطه با ارتباط ایثار اجتماعی با سبک و هویت زندگی اجتماعی و خانوادگی بر ارتقاء احساس امنیت و سلامت روانی در فرهنگ ملل مختلف از دیدگاه قرآن کریم و روایات پرداخته شود. این تحقیق با روش کتابخانه‌ای انجام شده است، لذا در این راستا از آیات قرآن کریم و نظرات دانشمندان دینی داخلی و خارجی مورد بررسی قرار داده و هم چنین آراء حضرت امام خمینی نیز بیان شده است. نتایج حاصل از این مطالعه نشان می‌دهد که میان این متغیرها با هم رابطه وجود داشته و از هم جدا نیستند، به گونه‌ای که این رابطه مستقیم بوده و بین وضعیت فرد نسبت به این متغیرها رابطه معناداری وجود دارد. با این توضیح که هر اندازه فرد ایمانش قوی‌تر و پایبندی‌اش به فرایض دینی و مذهبی بالاتر باشد، سلامت روانی، اجتماعی و احساس امنیت بالاتری داشته و به درستی تربیت فرزندان و ارتقاء سبک زندگی و تحکیم بنیان خانواده خواهد رسید. بدین معنا که با تقویت ایمان و ایجاد آرامش در وجود انسان، سبب سرایت به سایر اعضای خانواده، دوستان، محیط پیرامون و جامعه شده و روحیه ایثار و فداکاری در جامعه به رشد و تعالی بیشتر و به درستی توسعه فرهنگ ایثار اجتماعی خواهد رسید.

واژگان کلیدی: ایثار اجتماعی، فرهنگ، خانواده، سبک زندگی، امنیت، سلامت روانی

* . کارشناس ارشد مهندسی عمران - سازه، هنرآموز آموزش و پرورش، ارومیه، ایران.